

Kompetencije odgojitelja u interakciji s djetetom

Legović, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:986095>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARINA LEGOVIĆ

**KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U INTERAKCIJI S
DJETETOM**

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MARINA LEGOVIĆ

KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U INTERAKCIJI S DJETETOM

Završni rad

JMBAG: 0303040022, izvanredna studentica

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Opća pedagogija

Mentorica: prof. dr. sc Nevenka Tatković

Komentorica: doc. dr. sc Marina Diković

Pula, siječanj, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana studentica, kandidatkinja za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica:

U Puli, 20. siječnja 2016.

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 20. siječnja 2016.

Potpis

SADRŽAJ

Uvod.....	1
I. Teorijski dio	2
1. Ključni pojmovi.....	2
1.1. Komunikacija.....	2
1.1.1. Socijalna interakcija.....	4
1.2. Verbalna i neverbalna komunikacija odgojitelja i djece	5
1.3. Igra.....	7
1.3.1. Igračke.....	10
2. Kompetencije	12
2.1. Socijalna i interkulturalna građanska kompetencija.....	15
2.2. Kompetencije odgojitelja.....	18
2.3. Uloga odgojitelja u interakciji s djetetom.....	20
2.4. Okruženje.....	23
II. Metodologija istraživanja	25
2.1. Cilj istraživanja.....	25
2.2. Problemi istraživanja	25
2.3. Instrument istraživanja	25
2.4. Ispitanici	25
2.5. Postupci	26
2.6. Rezultati i rasprava	26
2.6.1. Opće ili generičke kompetencije.....	26
2.6.2. Specifične kompetencije	32
Zaključak	40
Sažetak rada.....	42
Summary	43
Literatura	45
PRILOG – Anketni upitnik	47

Uvod

Komunikaciju između djece i odgojitelja nemoguće je zamisliti bez razmjene informacija. Znamo da svako dijete ima potrebu za komunikacijom, a ta potreba postaje značajnija kada djeca krenu pohađati dječji vrtić i kad se počinju na drugi način upoznavati s okolinom, komunicirati sa svojim vršnjacima u vrtiću te baviti se različitim sredstvima i materijalima. Odgojitelj se služi verbalnom i neverbalnom komunikacijom. Djeca komuniciraju kroz igru, a igra je osnovna aktivnost djeteta. Kompetencije posjeduju određena znanja, vještine i stavove i usmjerene su područjima djetetova razvoja. Ključne kompetencije u odgojno-obrazovnom području prema *Europskom referentnom okviru* važne su za odgojitelja jer mu pomažu u neposrednom radu s djecom. Socijalna i interkulturalna građanska kompetencija čine jedno veliko područje prema *Europskom referentnom okviru* (2006). Uloga odgojitelja u dječjem vrtiću i važnost odgojitelja u djetetovom životu, ponašanje djece, osobine odgojitelja, poticajno okruženje bitno je za razvoj djeteta. Također, važno je kako odgojitelj potiče komunikaciju s djecom i kakva je njihova međusobna suradnja.

I. Teorijski dio

1. Ključni pojmovi

1.1. Komunikacija

Komunicirati znači nešto izložiti, predavati, istaknuti. Čovjek koji komunicira treba biti pristupačan, snalažljiv i odgovoran. Da bi nešto priopćio djetetu predškolske dobi, odgojitelj često koristi integralnu metodu. „Njezin je teorijski okvir humanistički pristup (naglasak je na teorijama učenja i potreba), koji se operacionalno temelji na komunikacijskom procesu“ (Bašić i sur., 2005, 37). Komunikacijski proces predstavlja odvijanje komunikacije s više osoba koje su spremne surađivati. Komunikacija predstavlja složen i trajan proces koji pored verbalnih ima mnogo i neverbalnih komponenti npr. ekspresija (izraz lica, grimase, mimika, uzdisanje, plač), koje su značajne za analizu komunikacije kod djece predškolske dobi. Izrazi lica kod djece (namrgođeno lice, usne) predstavljaju ono što dijete govori. Tako je većinom i kod beba. Dojenčad nam ne može reći ono što misli, ali se zato iz neverbalnih znakova može zaključiti. Međutim izrazi lica mogu se mjenjati. Djeca izrazom lica izražavaju emocije. Plačem često pokazuju da im je dosadno te im je tada potrebna komunikacija s odgojiteljem.

„Watzlawickova pravila (zakoni) komunikacije jesu:

1. Nemoguće je ne-komunicirati.
2. Svaka komunikacija ima sadržajni i odnosni aspekt.
3. Narav odnosa uvjetovana je interpunkcijom komunikacijskih tijekova.
4. Komunikacija može biti digitalna i analogna.
5. Tijek međuljudskih odnosa je simetričan ili komplementaran.“ (Bašić i sur., 2005, 38)

Bašić i suradnici (2005) daju i objašnjenja navedenih pravila:

1. Nemoguće je ne-komunicirati znači da svaki čovjek komunicira bez obzira je li okrenut prema onome kome je razgovor upućen ili nije.

2. Svaka komunikacija ima sadržajni i odnosni aspekt, što znači da je sadržajni aspekt usmjeren na predmet razgovora, odnosno na ono što se govori, a odnosni aspekt je usmjeren na očekivanja sugovornika.

3. Narav odnosa uvjetovana je interpunkcijom komunikacijskih tijekova, to znači da često od drugih očekujemo onakvo ponašanje kakvo se nama sviđa. Svaki čovjek ima svoju narav odnosno svoju točku komunikacije.

4. Komunikacija može biti digitalna i analogna.

Digitalna komunikacija se naziva još i verbalna, a verbalna komunikacija je komunikacija koja se služi riječima, dok je analogna komunikacija neverbalna, odnosno komunikacija bez riječi.

5. Tijek međuljudskih odnosa je simetričan ili komplementaran. Simetričan podrazumijeva ravnopravnost, a komplementaran podrazumijeva drukčije ponašanje.

Komunikacija je proces razmjene informacija, a komunikacija između djece i odgojitelja pomaže djetetu da spozna samoga sebe, da postane svjesno samoga sebe i da tako stvori pozitivnu sliku o sebi. Komunikacija pomaže djetetu da razvije govor i da se njime nauči koristiti. „Komuniciranjem se strukturira raspoloživo vrijeme, postupno nastaje zajedničko znanje, nastaju složene strukture koje nas povezuju i razdvajaju i koje odlučujuće djeluju na raspoloženje, na doživljavanje okruženja, međusobne odnose i na naše postupke“ (Bašić i sur., 2005, 38). Razgovor između djece i odgojitelja je vrlo bitan. Uspješna komunikacija te jasan i konkretan jezik temelj su samopoštovanja i samopouzdanja. Preporučljivo je da odgojitelj bude strpljiv s djecom i da ih aktivno sluša te zadovoljava njihove želje i potrebe. Odgojitelj mora voditi računa o tome kako pristupiti djetetu u komunikaciji i razgovarati s njim. Treba izbjegavati vikanje, obraćati im se jednostavnim glasom i ako je moguće, licem u lice (*face to face*). Djeca prepoznaju razne emocije u odgojiteljevu glasu te ponekad znaju i odrediti vrstu emocije. „U ranom djetinjstvu djeca u interakciji sa svojim roditeljima diferenciraju i modificiraju svoje izražavanje emocija, oponašaju roditelje i tako stvaraju obiteljske obrasce ponašanja“ (Brajša-Žganec, 2003, 18).

Svako dijete ima potrebu za komunikacijom, a ta potreba postaje značajnija kada djeca krenu pohađati dječji vrtić i kad se počinju susretati s odgojiteljem, različitim sredstvima i materijalima te svojim vršnjacima u vrtiću. Prilikom sklapanja prijateljstva, komunikacija postaje izraženija. Odgojitelj tada treba voditi računa kako o svojem glasu, tako i o komunikaciji s djecom općenito. Prilikom govora treba voditi računa o tome hoće li govoriti povišenim glasom ili će se ipak bazirati na to da glas bude umjeren, odnosno ni preglasan ni previše tih. Što se tiče glasnoće važno je da odgojitelj zna prepoznati da govoreći povišenim glasom, djeca postaju bučnija i stvara se napeta atmosfera. Ako se pak odgojitelj odluči za tiši glas, tada djeca razumiju odgojitelja i ponašaju se prirodnije, jer ih glas dodatno

opušta. Treba pripaziti na intonaciju, artikulaciju, recitiranje ili pak pjevanje. Umjeren glas najviše opušta djecu i smatra se da se na taj način postiže najbolja komunikacija.

1.1.1. Socijalna interakcija

Socijalna interakcija je proces komunikacije dvije ili više osoba. Dijete je već nakon rođenja spremno za socijalnu interakciju. To pokazuje preko osmijeha koji ubrzo postaje model socijalne interakcije. Osmijeh je prvi znak da dijete reagira na okolinu.

Socijalna interakcija je utjecaj osoba na zbivanja koja se događaju u društvu odnosno okolini. Socijalna interakcija u odnosu na djecu je promatranje djece, mišljenje i osjećaji u vrtiću. Dijete gradi socijalne odnose od ranog djetinjstva, a igrom u vrtiću stvara socijalne odnose s vršnjacima. Upravo ti odnosi pomažu djetetu i njegovom socijalnom razvoju. Smatra se da je svaki dobar odgojitelj, isto tako, i izvrstan promatrač djece. Način na koji shvaćaju okolinu je jedan od bitnih činjenica socijalne interakcije.

Interakcija i komunikacija su međusobno povezane. Ljudi komuniciraju i tako prenose jedni drugima različite informacije, koristeći *feedback*. Ukoliko dijete zna podijeliti igračku s drugom djecom, pomagati drugom djetetu i surađivati kako sa svojim vršnjacima tako i s odgojiteljem, dijete je socijalno kompetentno. To znači da je savladalo određene vještine koje će mu pomoći dalje u životu.

„Interakcija odgojitelja s djecom model je socijalne kompetencije“ (Mlinarević-Tomas, 2010, 149). Važno je fizičko okruženje, vrijeme, igra, poštivanje i uvažavanje te pomoć djeci. „Odgojitelj upoznaje djetetove sposobnosti, njegove potrebe i interese svakodnevnim promatranjem djece u svojoj skupini te razgovorom s roditeljima, stvara ciljeve učenja za svako dijete na osnovi tog znanja“ (Mlinarević-Tomas, 2010, 149). Do izražaja dolazi djetetova individualnost, povjerenje, spontanost i želja za igrom. Partnerstvo roditelja i odgojitelja je vrlo važan čimbenik socijalnog razvoja.

„Budući da socijalne interakcije uključuju niz socijalnih vještina, socijalno kompetentna djeca usklađuju svoje ponašanje s tuđim tako što nalaze zajednički jezik, razmjenjuju informacije i ispituju sličnosti i razlike u skladu s naučenim prosocijalnim vještinama“ (Brajša-Žganec, 2003, 25).

Interakcija između roditelja i djece ili pak odgojitelja i djece mora biti izravna i jasna. Odgojitelj je taj koji treba prepoznati dječje emocije kao što su strah, ljutnja te isto tako, odgojitelj bi trebao poznavati proces učenja djece predškolske dobi. „Uz sposobnost emocionalnog reagiranja djeca uče prepoznavati emocije, zavisno od genetskih predispozicija

i karakteristika temperamenta“ (Brajša-Žganec, 2003, 17). Socijalni razvoj odnosno proces socijalizacije podrazumijeva interakciju odgojitelja i djece. Socijalna interakcija je vrlo bitna u razvoju djeteta, isto kao i samostalnost i igra. Kod djeteta postoji interes za okolinu, prirodu, istraživanje.

Igra omogućuje djetetu vlastito stvaralaštvo. Dijete kroz igru uči razgovarati s drugom djecom i tako ulazi u svijet koji ga okružuje. Postavlja pitanja i traži odgovore. Opće je poznato da predškolsko dijete najviše vremena provodi u igri. Odgojitelj utječe na dječju igru, isto kao i materijali kojima se dijete igra u vrtiću. Učenje je povezano sa socijalnom interakcijom. Učenjem se stječu određena znanja i iskustva. Dijete treba biti motivirano za učenje, isto kao što i odrastao čovjek mora imati motivaciju za ono čime se bavi. Učenjem dijete prima određene podatke i informacije. Učiti dijete znači pomoći djetetu da stekne određena znanja i iskustva, a i pritom zadovoljiti njegove osnovne potrebe.

„Komunikacija i interakcija te međusobno uvažavanje obogaćuju ono što je prihvatljivo i univerzalno, kao i ono što je različito i specifično, uspostavljanjem novih odnosa prema onome što je vlastito i onome što je tuđe“ (Valjan-Vukić, 2012, 71-72).

Što se tiče govornog razvoja djeteta, dijete se razvija u dječjem vrtiću, kroz svakodnevne aktivnosti, a odgojitelj je tu da mu pomaže u razvoju time što kreira razne aktivnosti počevši od jednostavnih do složenijih priča, slikovnica, igra scene itd. Dijete u socijalnoj interakciji dobiva samopouzdanje. Dječji emocionalni razvoj usmjeren je na emocije koje mu se javljaju u životu. Djeca od rođenja pokazuju svoje osjećaje i emocije, i to prvenstveno u interakciji s okolinom. Razlikuju se pozitivne i negativne emocije.

Pozitivne emocije jesu sreća, radost, veselje, a negativne emocije jesu tuga, žalost, strah, ljutnja, ljubomora. Dječji emocionalni razvoj usmjeren je na ponašanje pojedinaca u društvu. Dijete uči socijalne vještine iz svoje okoline pa tako dolazimo i do termina prosocijalnih vještina kao što su empatija, prosocijalno ponašanje, velikodušnost, radoznalost, ljubaznost.

1.2. Verbalna i neverbalna komunikacija odgojitelja i djece

Komunikacija je jedan vrlo složeni proces u kojem čovjek prima i šalje poruke, a u kontekstu komunikacije razlikujemo verbalnu i neverbalnu.

Verbalna komunikacija je proces razmjene informacija govorom odnosno riječima, dok je neverbalna komunikacija proces razmjene informacija svime samo ne riječima. Čovjek najviše vremena provodi komunicirajući s drugima, pretežno koristeći verbalnu komunikaciju.

Kako bi komunikacija bila uspješna, čovjek treba znati razumjeti i shvaćati drugoga. Komunicirajući s drugima čovjek mora govoriti, ali i slušati. Tako su slušanje i govorenje dvije važne komunikacijske vještine. Komunikacija je jako bitna čovjeku i za sklapanje prijateljstava. Kaže se da ljudi komuniciraju i ako se ne vide, odnosno i ako imaju okrenuta leđa. I to je vrsta komunikacije. Tako je i kod djece. Odgojitelj može uspostavljati komunikaciju s djecom, iako se bave nekom aktivnošću. Odgojitelj bi trebao slušati i pratiti potrebe djece, stvarati i poboljšavati komunikaciju te s djecom komunicirati „na njihov način“. Treba biti opušten i dostupan djeci, voditi računa o tome da s njima provodi kvalitetnu komunikaciju, te da se djeci razgovor sviđa. Treba koristiti umjeren i jednostavan glas tijekom komuniciranja.

Osnovni i jednostavni oblik verbalne komunikacije je govor. Verbalno izražavanje može biti u obliku zapovijedi, instrukcija, pitanja i informacija. „Zapovijedi i instrukcije koriste se kako bi se utjecalo na ponašanje drugih ljudi i to u rasponu od blage uvjerljivosti do autoritarnosti“ (Bašić i sur., 2005, 32). Često se pitamo: Zašto odgojitelj ili dijete postavljaju pitanja? Pitanje odgojitelj postavlja djetetu ili dijete odgojitelju da bi došli do nekih saznanja, do informacija. Pitanja mogu biti razna, od osobnih do zatvorenijih. Informacije znače odgovor na ta pitanja. Neovisno o vrsti komuniciranja izdvajaju se verbalne socijalne rutine. „Verbalne socijalne rutine uključuju kulturne standarde, kao što su zahvaljivanje, pozdravljanje, ispričavanje, zamolba i sl.“ (Bašić i sur., 2005, 33).

Mnogi autori različito opisuju i navode neverbalnu komunikaciju. Najpoznatija je podjela koju su ranih 60-ih predložili Osgood i Sebeok, a potom i Holl (prema Harrison, 1973), na tri tipa neverbalnih znakova: paralingvistički, kinetički i proksemični (Bašić i sur., 2005, 33). Riječi ne mogu biti naši neverbalni znakovi, ali se zato kod djece može dogoditi to da kažu nešto odgojitelju ili vršnjacima verbalno (koristeći jezik), dok ih pogled ili izraz lica može odati. Zapravo nismo ni svjesni neverbalnih znakova i njihove važnosti. „Poznavanje neverbalnih znakova može nam pomoći da bolje razumijemo ljude i smanjimo nesporazume u komunikaciji“ (Rijavec, 2002, 4). Neverbalni se znakovi ne mogu kontrolirati ni kod djece ni odgojitelja jer su oni duboko urođeni i nesvjesni. Neverbalna i verbalna komunikacija su međusobno povezane. Neverbalna poruka može biti i zamjena za verbalnu. Takav se proces događa u dječjim vrtićima kada odgojitelj djetetu postavi neko pitanje, a dijete ne odgovori, već slegne ramena. Neverbalne znakove koriste i djeca i odrasli. Odgojitelj može raditi na tome da usavrši svoju komunikaciju kako s djecom tako i s ostalima.

„U kontekstu vrtića zaokupljaju nas pitanja poput; što je to sada; kako se to dijete sada ponaša; što je drukčije od jučer; što nam tim ponašanjem poručuje; što je u pozadini tog

ponašanja; treba li ga spriječiti; dokle će ga to držati; mogu li pomoći tom djetetu; kakva je pomoć tom djetetu potrebna (s obzirom na ponašanje)“ (Bašić i sur., 2005, 89). Ponašanje djece u vrtiću ovisi o spolu, ali i o skupini vršnjaka.

Ponašanje djece je vrlo složen proces i povezano je s komunikacijom. Kroz ponašanje se najbolje može uočiti kako se dijete osjeća. Promatrajući ponašanje djece iznova otkrivamo da dijete raste. Često se postavljaju razna pitanja u vezi ponašanja djeteta. Ponašanje djeteta možemo promatrati kroz igru.

1.3. Igra

Jasno je da djeca jako vole igru i da je igra djetetova zanimacija, okupacija, nešto što dijete čini sretnim. Igra je osnovna aktivnost djeteta. „Igra je nespecijalizirana, neizdiferencirana, vrlo složena, nejednoznačna, multifunkcionalna aktivnost“ (Duran, 2001, 22). Igrom dijete upoznaje samog sebe, a način na koji se dijete igra ostavlja dubok trag u njemu. Isto tako, igrom dijete uspostavlja kontakte s drugom djecom, uči kako komunicirati, stvara prijateljstvo i pozitivnu sliku o sebi, poštuje pravila itd.

Matejić (1978, u Duran, 2001, 14) tvrdi da „polazeći od toga da je igra otvorena, vanjska (praktična) aktivnost djeteta, ističemo njezine karakteristike:

1. Igra je simulativno ponašanje sa sljedećim odlikama:

- divergentnost (organizacija ponašanja na nov i neobičan način),
- nekompletnost (ne obuhvaća dostizanje specifičnog cilja, sažeto i skraćeno ponašanje) i
- neadekvatnost (ponašanja nesuglasno datoj situaciji).

2. Igra je autotelična aktivnost, iz čega slijedi:

- da posjeduje vlastite izvore motivacije,
- da je proces igre važniji od ishoda akcije,
- da postoji dominacija sredstava nad ciljevima i
- da je prisutna odsutnost neposrednih pragmatičnih učinaka.

3. Igra ispunjava privatne funkcije igrača, tj.:

- oslobađa od napetosti i rješava konflikt te
- regulira fizički, spoznajni i socijalno-emocionalni razvoj.

4. Igra se izvodi u stanju optimalnog motivacijskog tonusa, iz čega slijedi:

- igra se javlja u odsutnosti neodložnih bioloških prisila i socijalnih prijetnji te
- u stanju umjerene psihičke tenzije“.

Djeca veći dio svog vremena provode u igri, što znači da je igra njihova potreba. Kao što dijete ima različite potrebe npr. potrebu za hranom, pićem, spavanjem, isto tako ima potrebu i za igrom. Igra je potreba djeteta koja obogaćuje njegov razvoj. U igri se djeca upoznaju s različitim materijalima i sredstvima i tako upoznaju svijet oko sebe. Kako bi dijete spoznalo neki pojam, najprije treba o tom pojmu nešto znati. Npr. spoznaje li nešto okruglo, treba imati iskustva s okruglim predmetima.

Započinjanje igre predstavlja poziv na igru i podjelu uloga. „Poziv na igru (na osnovi naših promatranja) može biti otvoren (direktan) kao npr. „Hoćete li se igrati Ledene Babe?“ ili „igrovni“, koji egzistira u dječjoj supkulturi, npr. dijete koje se želi igrati lovice nagovještava to drugima izazivajući ili pjevajućim tonom „Ulovi me, ulovi me, kupit ću ti novine“ (Duran, 2001, 105). Kraj, odnosno završetak igre znači proglašenje pobjednika i pohvale.

Uz igru je vezana i komunikacija, kao npr. u vrtićkom okruženju komunikacija između djece i odgojitelja. Igra je slobodna aktivnost, dječji rad koji treba vrednovati, jer je svijet dječjeg stvaralaštva uistinu prekrasan i sve što djeca stvore, stvore ljubavlju prema onome što rade. Dijete igru doživljava kao nešto posebno, veliko, u njoj istražuje i eksperimentira i tako se upoznaje sa samim sobom, naglašava svoje mogućnosti. Dječju igru uistinu treba razumjeti i odrasli trebaju posebnu pozornost obratiti na to da ne odvrćaju dijete od igre dok je ono zaokupljeno stvaralaštvom.

Odrasli ponekad smatraju da dijete neku aktivnost može brže i bolje napraviti, no ne na taj način da ga se forsira i pokazuje mu. Dijete treba promatrati tijekom igre i pohvaliti ga kada napravi nešto dobro. Puno je strpljenja potrebno u igri s djecom, a posebno u slučajevima kada dijete istražuje. Djetetu je potrebna ljubav odraslih, poticaj i sredina u kojoj je. „Odrasli su često skloni da učine nešto umjesto djeteta, jer im je to jednostavnije nego čekati da dijete samo dođe do rješenja“ (Maleš, Stričević, 1996, 26). Igrom dijete otkriva, tjelesno je aktivno, uči govor, razvija samopouzdanje i kreativnost.

Eugen Fink (1984, u Duran, 2001,16), pišući o igri odraslih, kaže: “Sigurno je da se dijete igra otvorenije, nepatvorenije i manje maskirano nego odrasli, ali igra nije samo mogućnost djeteta nego i čovjeka... Uvijek bivamo protjerani iz svake sadašnjosti, vučeni naprijed silom unutrašnjeg nacrtu života... Žrtvujemo svaku dobru sadašnjost nekoj „boljoj“ budućnosti...“.

Cjelokupna igrovna raznolikost djetinjstva najčešće se u literaturi razvrstava u tri kategorije:

- funkcionalna igra,
- simbolička igra

- igre s pravilima (Duran, 2001, 16).

Funkcionalna igra povezana je sa socijalnom interakcijom, a određena je funkcijama, kako i sam naziv govori. Dijete se igra svojim tijelom i funkcijama tijela. Primjer funkcionalne igre je kada se dojenče igra svojim prstićima. Može se primijetiti da i u takvoj vrsti igre dijete istražuje i spoznaje svijet oko sebe.

Simbolička igra je igra u kojoj dijete zamišlja uloge i stavlja se u njih. Takva se vrsta igre pojavljuje u drugoj godini života. Promatrajući igru s vrtićkog aspekta, djeca se već sa 4 do 5 godina dogovaraju oko preuzimanja uloga u igri, a kasnije tijekom osnovnoškolskog obrazovanja djeca se uključuju u uloge, izražavaju razne emocije, osjećaje. Kod djece se razvija kreativnost, mašta, nova saznanja... Simbolička komponenta predstavlja simbole i razmatranje istih u igri. Dijete tijekom igre koristi simbole. Simboli predstavljaju predmet kojim se dijete služi umjesto onog pravog i koje drži u ruci ili pak mogu predstavljati i motoričku radnju kada dijete pokretima tijela ili govorom simbolizira ulogu.

“Igre s pravilima su igre sa senzomotoričkim kombinacijama (trke, špekulacije, loptanje itd.) ili intelektualnim kombinacijama (karte, šah itd.) u kojima se pojedinci natječu (inače bi pravila bila beskorisna) i koje su regulirane ili kodeksom koji je preuzet od starijih generacija ili privremenim sporazumom (Duran, 2001, 20).

Razlika između simboličke i funkcionalne igre te igre s pravilima je i u tome što se simbolička i igre s pravilima pojavljuju samo kod djece dok je funkcionalna igra prisutna i kod djece i kod životinja.

Stvaralačke igre su igre dramatizacije i konstruktivne igre koje razvijaju percepciju djeteta, a djeca ih sama izmišljaju. Igre s pravilima su narodne, pokretne i didaktičke igre u kojima djeca neki zadatak riješe pomoću određenih pravila s kojima se susreću i bez poštivanja tih pravila ne mogu riješiti zadatak. Stvaralačke igre su igre koje se planiraju u vrtiću kada dijete zapravo na takav način prepoznaje svoje potrebe i mogućnosti. Od djece se osobito tijekom stvaralačkih igara može naučiti, što je vrlo korisno za odgojitelje. Zanimljivo je to da dijete ponekad postavi takvo pitanje da odgojitelj jednostavno ne zna odgovoriti.

Igra je aktivnost kojom dijete stalno nešto stvara. „Ona je i jedan od prvih načina učenja koji omogućuje svakome, i djetetu i odraslome, da znanja koja mu mogu pomoći u racionalnoj, djelotvornoj i organiziranoj akciji, iznađe upravo u sebi i kroz vlastito iskustvo“ (Bunčić i sur., 2002, 9). Kroz igru dijete uči komunicirati, uči o svijetu, uči se snalaziti u određenim situacijama, uči govor. Slobodna igra djetetu predstavlja slobodan način razmišljanja, način na koji se uči izražavati. Riječ sloboda znači napraviti ono što želiš, samostalno ili uz pomoć nekoga. Tijekom slobodne igre dijete ponekad treba odgojitelja, a

ponekad samo napravi ono što želi. Odgojitelj potiče djecu. I odrasli imaju koristi od neke igre. Odraslima igra djeteta pomaže da bolje upoznaju dijete: što voli, što ne voli, boji li se nečega, što voli više, koristi li neku igračku možda više od ostalih jer mu je zanimljivija. Slobodna igra, isto tako, pomaže stvoriti kvalitetniju suradnju između djece i odgojitelja u vrtićkom okruženju ili pak suradnju između djece i roditelja kod kuće. Slobodna igra je i igra u kojoj dijete ima mogućnost odabira aktivnosti poput istraživanja, crtanja, pisanja, građenja itd. Posebno je važno naglasiti da predškolsko dijete treba pustiti da se igra onoliko dugo koliko ono želi, a ne ga tjerati da napušta igru. Djetetu se ne smije pokazivati kako se igrati, već ga treba pustiti da se igra čime želi i koliko dugo želi. Veliku važnost ima sloboda izbora, a to znači da dijete mora imati slobodu odabira kako materijala tako i same igre. Ne smije se forsirati dijete u tom smislu da mu se pokazuje neku igru i da se ono igra kako mu se naredi.

Vrlo je bitno da odgojitelj potiče slobodnu igru u vrtiću jer je to dobro za djecu. Igra daje djetetu samostalnost iskazivanja. „Dakle, u igri dijete „demonstrira“ svoje kompetencije“ (Duran, 2001, 30). Što se tiče interakcije između odgojitelja i djece, odgojitelj se spontano uključuje u igru, nije nametljiv. Bolje upoznaje dijete, igrajući se s njim.

Uloga odgojitelja u dječjoj igri je da organizira prostor, daje informacije djetetu, pravila igre, daje zadatak djetetu ako ga nema, postavlja mu pitanja, potiče samostalnost, rješava konflikt itd. Dječja samostalnost je vrlo bitna kako za dijete tako i za odgojitelja. Ako dijete napravi nešto čime ga odgojitelj pohvali, tada dijete dobiva samopouzdanje i tako se osjeća prihvaćeno. Roditelji bi trebali hvaliti svoju djecu, a ne ih ograničavati. Djecu bi trebalo odmalena učiti radnim navikama, a jedna od njih je npr. pospremanje igračaka.

1.3.1. Igračke

Igračke su jako bitne u djetetovom životu, jer se njima dijete igra. Bez igračaka dječje stvaralaštvo nezamislivo. Od najranijeg djetinjstva dijete je povezano s igračkama i bez njih ne može provesti puno aktivnosti. Rođenjem dijete dobiva svoje prve igračke kao što su npr. dekica kojom bude pokriveno pa ju čupa, dudu koju navlači i stavlja u usta te baca, zvečku kojom se igra i koja mu je prava zabava. Dijete je posebno vezano za igračke i u trenucima kada mu nešto ne ide od ruke, najčešće su igračke te koje ga motiviraju da nastavi rad. Kaže se da je lutka najbolji djetetov prijatelj. Kada dijete ide na spavanje nosi lutku sa sobom iz razloga jer se osjeća zaštićeno i njezino mu je prisustvo velika podrška. Što je dijete manje, više ga zanimaju igračke sa zvučnim signalima, a starijoj djeci su zanimljivije igračke kao predmet koje oni mogu isprobavati, rastavljati. Tako npr. u dječjem vrtiću, dječaci se igraju u

centru za građenje najčešće zato jer slažu kocke i isprobavaju svoje mogućnosti. To je posebno zanimljivo kod naglašavanja igre kod djece. Svaka je igra zanimljiva na svoj način i drugačija. Igrajući se dijete stječe samopouzdanje. Svaka je igračka drugačija i ima svoje kriterije. U predškolskoj dobi djeca koriste različite igračke, sredstva i materijale, i upravo kroz igru, dolaze do situacije da moraju nešto kreirati, složiti, namjestiti. Tada moraju razmisliti kako će to napraviti. Neke se igre zbivaju u roditeljskom okruženju, a neke u vrtićkom. Dakle, roditelji i odgojitelji su osobe koje potiču djecu na igru. Ponuda materijala od odgojitelja zahtijeva promišljanje, razumijevanje i interakciju s djecom.

Ne smije se reći „Ne možeš se igrati“ (Katz, McClellan, 1999, 37). Svako dijete ima pravo na igru te mu igru i djetinjstvo nitko ne može oduzeti. Odgojitelj ne smije spriječiti dijete da se igra ili ga prekidati za vrijeme igre.

2. Kompetencije

Nije lako ni jednostavno odrediti pojam kompetencija. Pojam kompetencija ima različita značenja i ne može se točno odrediti. „Ipak kada se govori ili raspravlja o kompetenciji, njezinom određenju i dimenzijama, uvijek nam se neminovno postavlja i nameće nekoliko pitanja: Što znači biti kompetentan? Jesmo li kompetentni samo za nešto ili za više toga? Koje su najznačajnije dimenzije kompetencije? Po čemu se razlikuju kompetencije učitelja/nastavnika od kompetencija u drugim djelatnostima? Postoji li danas uopće općeprihvaćeno određenje pojma kompetencije?“ (Piršl, 2014, 48).

Pojam kompetencije koristi se u mnogo različitih disciplina te ima različita značenja i različito se interpretira. „Upravo zato, pri definiranju pojma dolazi se do mnogih poteškoća u određenju što je kompetencija i njezinih bitnih dimenzija ovisno o području, djelatnosti, situaciji, pristupu ali i strategiji koju prati određena društvena institucija (Makarevičs, 2008, u Piršl 2014, 48).

Postoji mnogo definicija kompetencija, te tri aspekta kompetencija koji su vrlo značajni, a to su:

- kognitivni (znanje),
- funkcionalni (vještine) i
- socijalni (ponašanje)

Kompetencija je određeno iskustvo, znanje, motivacija i želja, a vrlo je teško definirati sam naziv kompetencija. Što se tiče samog pojma, kompetencija označava znanja, vještine i stavove, a to znači da je povezana s radom, radnim iskustvom i navikama te ponašanjem. Kompetencija pomaže čovjeku u određivanju odgovarajućih vještina, znanja i sposobnosti. Obuhvaća znanje, primjenu znanja i ovisi o različitim dimenzijama. Koristi se u praksi i teoriji. „Kada govorimo o teorijskim ishodištima u razmatranju kompetencije razlikujemo:

- bihevioristički
- kognitivistički
- holistički“ (Piršl, 2014, 49).

Promatrajući bihevioristički pristup, to je pristup koji ovisi o kontekstu, dok je kognitivistički sklon kompetencijama i razmatra kompetenciju kao skup znanja, vještina, motivacije ovisno o pojedincu. Holistički pristup je sklon razmatranju određenih zadataka i rješavanju istih. Najprikladniji je i pojedine zemlje su ga prihvatile.

Prema *Europskom referentnom okviru*¹ u odgojno-obrazovnom području ima osam ključnih kompetencija:

- komunikacija na materinskom jeziku,
- komunikacija na stranom jeziku,
- matematička pismenost,
- digitalna kompetencija,
- naučiti učiti,
- socijalna (međuljudska) i građanska kompetencija,
- smisao za inicijativu i poduzetništvo i
- kulturna osviještenost i izražavanje u području kulture.

Prema tom dokumentu *komunikacija na materinskom jeziku* obuhvaća primjenu znanja, čitanja, slušanja, govora i pisanja. Primjena znanja podrazumijeva karakteristike komunikacije (govor, izraz lica, držanje tijela, pokreti). Primjena čitanja podrazumijeva razumijevanje teksta, svrhu čitanja (dobivanje određenih informacija potrebnih čovjeku za razvoj. Komunikacija na materinjem jeziku određuje sposobnost slušanja prilikom dobivanja informacija i podrazumijeva aktivno slušanje, što je jedno od vrsta slušanja. Sposobnost slušanja znači razumjeti poruke koje nam stižu iz okoline i znati ih primijeniti u radu s okolinom. *Komunikacija na stranom jeziku* znači razumjeti tuđe poruke, govor, poznavati gramatiku i vokabular nekog drugog jezika različitog od materinskog. Podrazumijeva sposobnost čitanja, slušanja, razumijevanja te razvijanje komunikacije na stranom jeziku. *Matematička pismenost* vezana je za zbrajanje, oduzimanje, množenje, dijeljenje, izračunavanje postotka. Podrazumijeva korištenje matematičkih pojmova u svakodnevnim situacijama. Tom ključnom kompetencijom rješavamo probleme iz svakodnevnog života. *Digitalna kompetencija* podrazumijeva širenje tehnologije bilo u školi, na poslu ili kod kuće. Usmjerena je ka tehnološkim zaključcima i uključuje obradu teksta (znati se služiti tehnološkim postupcima), pohranu podataka (znati točno gdje smjestiti podatke), upravljanje i komuniciranje putem medija, objasniti virtualni i stvarni svijet kao dva različita pojma. Pretražujemo i prikupljamo različite podatke i informacije uz pomoć računala. Koristimo se pomoćnim sredstvima. *Naučiti učiti* je jedna od vrlo važnih kompetecija u odgojno-obrazovnom području i podrazumijeva individualno ili grupno učenje. Naučiti učiti je veoma širok pojam u kojem pojedinac treba organizirati svoje vrijeme baveći se učenjem, riješiti probleme, koristeći razne vještine i umijeća. Uključuje samostalnost i kvalitetno bavljenje

¹ [Europski okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje](#) (16.7.2015)

učenjem. Isto tako, u procesu učenja je vrlo važan pozitivan stav. *Međuljudska i građanska kompetencija* podrazumijeva kvalitetno ponašanje prema pojedincima, skrb za druge, razumijevanje drugih, a i sebe, upoznavanje s pravima građana, razumijevanje uloge raznih institucija, razumijevanje demokracije, vjerskih skupova i sl. Smisao za *inicijativu i poduzetništvo* znači preuzimanje vlastite odgovornosti u smislu organiziranja, planiranja, komuniciranja, procjenjivanja. Uključuje promjene. *Kulturna osviještenost i izražavanje* u području kulture ima proces kulturnog ponašanja, podrazumijeva znanje i poštivanje kulture naroda, poštivanje različitosti. Gotovo svi odgojno-obrazovni dokumenti temeljeni su na ovim kompetencijama.

Kompetencije su prenosivi sklop znanja i vještina koje su potrebne čovjeku i vezane su za njegovu osobnost. Primjenjuju se u predškolskom odgoju, osnovnoj i srednjoj školi i na fakultetu odnosno u visokom obrazovanju. Ključne kompetencije su nam potrebne za kvalitetan razvoj i život. Sve su kompetencije izrazito važne za pojedince.

„Kompetencija nije samo usvajanje znanja i vještina, već sposobnost svjesnog, odgovarajućeg i odgovornog djelovanja i utjecanja na promjene u okolini i društvu, adekvatnim i učinkovitim metodama koje se stječu i osiguravaju odgojem i obrazovanjem, odnosno cjeloživotnim učenjem“ (Piršl, 2014, 49).

Biti kompetentan znači biti sposoban, fleksibilan, imati autoritet i, isto tako, ne samo posjedovati određene vještine i stavove, već znati ih koristiti. To znači da treba znati djelovati u određenim situacijama i znati utjecati na promjene koje se događaju. Kompetentna je ona osoba koja je odgovorna, ponaša se u skladu s pravilima struke, komunikativna je, tražena, voli pomagati. Zapravo razvoj kompetencije upućuje na potrebu interakcije s okolinom.

Tuning projekt (2006) razlikuje tri vrste općih ili generičkih kompetencija:

- Instrumentalne kompetencije: kognitivne sposobnosti, metodološke sposobnosti, tehničke sposobnosti i lingvističke sposobnosti.
- Interpersonalne kompetencije: individualne sposobnosti poput socijalnih vještina (sposobnost uspostavljanja socijalne interakcije i suradnja).
- Systemske kompetencije: sposobnosti i vještine važne za sistemski pristup (kombinacija razumijevanja, senzibilnosti i znanja; upotreba ovih kompetencija podrazumijeva prethodno stjecanje instrumentalnih i interpersonalnih kompetencija).

„Mogli bismo zaključiti kako je kompetencija individualna dispozicija za djelovanje u određenim situacijama u skladu s utvrđenim standardima, odnosno sposobnost učinkovitog djelovanja u brojnim situacijama koja se temelji na kombinaciji znanja, sposobnosti, vještina,

iskustva, vrijednosti i motivaciji koje je pojedinac stekao tijekom života“ (Piršl, 2014, 52). Stoga, važno je poticati kompetencije svih sudionika u odgoju i obrazovanju.

2.1. Socijalna i interkulturalna građanska kompetencija

Prema našem mišljenju, kompetencija koja može najviše pridonijeti razvoju djece u interakciji s okolinom je socijalna i interkulturalna građanska kompetencija. „Socijalna kompetencija uključuje empatiju, komunikacijske vještine, toleranciju, kooperativnost i uzajamnu pomoć, odgovornost prema sebi i drugima, ustrajnost u obavljanju zadataka, odgodu zadovoljstva, kontroliranje nasilnih ponašanja, iskazivanje osjećaja vrijednosti, jedinstvenost i pozitivnu sliku o sebi“ (Mlinarević-Tomas, 2010, 144).

Komunikacija je kod djece jednako bitna kao kod nas odraslih. Zbog toga, kada dijete krivo izgovori neku riječ, sve što nam je činiti je tu riječ samo ponoviti ispravno bez naglašavanja da je dijete pogriješilo i takvim postupkom ćemo izbjeći djetetovu nesigurnost izražavanja i potaknuti da interakcija bude još sigurnija i bolja. Prilikom susretanja s pojmom socijalna kompetencija, najprije treba otkriti što znači biti socijalan, a što kompetentan. Biti socijalan znači, prije svega, biti društven, marljiv, imati koheziju (stvarati zajedništvo) i imati razumijevanja za sebe i druge. Biti kompetentan znači biti upućen u neko određeno područje. Tako je socijalno kompetentna osoba osoba koja ima osjećaj za zajednicu, potiče razumijevanje u zajednici i društvena je.

Socijalna kompetencija i socijalna interakcija su dva slična, a zapravo dva različita pojma. „Dok se vještine odnose na specifična ponašanja djeteta, primjerice nenasilno rješavanje sukoba, tolerantnost, asertivnost... kompetencija obuhvaća način na koji dijete koristi vještine u odnosu s drugima“ (Kralj, 2014). Socijalna kompetencija prisutna je od djetinjstva u svim fazama razvoja. Od rođenja djeteta, odnosi s majkom i vršnjacima utječu na dijete i imaju vrlo bitnu ulogu u razvoju socijalne kompetencije. Roditelji pomažu djetetu u razvoju socijalne kompetencije tako što su mu, na prvom mjestu, podrška i pružaju mu osjećaj sigurnosti i topline. Roditelj, a kasnije i odgojitelji odnosno učitelji imaju također vrlo bitnu ulogu u razvoju socijalne kompetencije. Općenito socijalna interakcija izgrađuje dobre odnose između djece i odgojitelja ili djece i roditelja.

„Začetak nekih socijalnih kompetencija javlja se s tri godine; s četiri godine one su još nejake, ali stanu čvrsto na svoje noge sa šest ili sedam godina“ (Katz, McClellan, 1999, 106).

„Hoće li dijete biti socijalno kompetentno ili ne, ovisi o njegovoj sposobnosti regulacije emocija, poznavanju i razumijevanju okoline, socijalnim vještinama te njegovoj sposobnosti da se ponaša u skladu s tim spoznajama“ (Brajša-Žganec, 2003, 25).

„Postoji niz različitih određenja socijalne kompetencije s pedagoškog, psihološkog, sociološkog motrišta, no u svima je naglašeno da se ne radi o određenoj specifičnoj osobini ili sposobnosti, već da više različitih sposobnosti, znanja i vještina određuju kako će se pojedinac snaći u pojedinoj socijalnoj situaciji“ (Mlinarević-Tomas, 2010, 144). Što se tiče socijalnih kompetencija učitelja, one se prepoznaju u radu s učenicima. Učitelji stječu socijalne kompetencije razmišljajući o osjećajima učenika, potičući ih na suradnju. Razumijevanje, kontrola i zajednički rad imaju jako bitnu ulogu.

Važno je da dijete kroz igru i interakciju, osjeti sigurnost i prihvaćanje u obitelji, i to tako što se roditelji igraju i komuniciraju s njim te tako kod njega razvijaju socijalne vještine i toleranciju te poštovanje. Roditelji moraju dijete učiti socijalnim i komunikacijskim vještinama te razvijati samopouzdanje kod djeteta.

Postoje dva aspekta socijalne kompetencije, a to su prijateljstvo i popularnost. „Prijateljstvo se razlikuje od vršnjačkog socijalnog statusa po smjeru i specifičnosti“ (Katz-McClellan, 1999, 15). Dijete može biti popularno i lako uspostavljati odnose s vršnjacima, a istovremeno ne mora imati prijatelje. Činjenica je ta da i prijateljstvo i popularnost imaju veliku važnost u dječjem životu. Socijalna kompetencija uključuje regulaciju emocija. Emocije su jedan od najvažnijih činitelja koji utječu na cjelokupno funkcioniranje čovjeka i imaju glavnu ulogu u njegovom interpersonalnom životu. Sastoje se od niza povezanih reakcija na određeni događaj ili situaciju. Uključuju odnos pojedinca s nekim objektom ili događajem, prepoznatljivo mentalno stanje i emocionalno izražavanje. „Kurikulum emocionalnih kompetencija obuhvaća: upoznavanje vlastitih emocija (prepoznavanje osjećaja kada do njega dođe), upravljanje emocijama (tako da odgovaraju situacijama), motiviranje samoga sebe (biti sposoban upravljati emocijama kako bi bio što produktivniji u radu), prepoznavanje emocija u drugima (empatija), ustrajavanje unatoč teškoćama i frustracijama, svladavanje impulzivnosti, reguliranje vlastitih raspoloženja kako uzrujanost ne bi omela sposobnost rasuđivanja, održavanje suradnje (učiteljeve sposobnosti kao temelja njegove popularnosti, vodstva, interpersonalne efektivnosti)“ (Valjan-Vukić, 2012, 77).

Emocije su, uz to, i intenzivne, kratkotrajne te praćene različitim fiziološkim promjenama i dovode do prekida trenutnog ponašanja. Reguliraju intrapersonalna i interpersonalna ponašanja te utječu na prilagodbu pojedinca. Pokazatelji dobrog emocionalnog stanja pojedinca je njegova sposobnost kontroliranja širokog raspona

emocionalnih doživljaja i prikladne reakcije u njima. Osobe koje su ovladale svojim emocionalnim doživljajima smatraju se emocionalno kompetentnima. Uz emocije se ponekad vezuje voljni aspekt koji je emotivno snažno obojen pa se ponekad govori o pozitivnim i negativnim emocijama, ali tu se više radi o stavovima koji su uvijek popraćeni emocijama.

Brojne su definicije emocija. Mogli bismo reći da je svaka definicija točna, budući da je svatko opisuje u odnosu na svoje emocionalno stanje i na vlastiti doživljaj emocije. Javljaju se u svim područjima ljudske djelatnosti, prodiru u sve oblike ljudskog života, obogaćuju naš život, čine ga ljepšim. Zato treba emocije pravilno razvijati i usmjeravati. Djetetu treba pružiti mogućnost da kroz igru, a kasnije i rad, koji odgovara njegovim sklonostima, izražava svoje emocije. Emocije se kroz rad, igru i interakcije ostvaruju i izražavaju. To se najbolje postiže u društvu gdje i odrasli i djeca uče usmjeravati svoje emocije, razvijati one pozitivne, a sprječavati razvoj negativnih.

Prema Piršl (2014), osim o pojmu kompetencije, možemo govoriti i o interkulturalnoj kompetenciji. Ti se pojmovi koriste u mnogim disciplinama i kontekstima te imaju različita značenja i interpretacije i upravo zato, pri definiranju pojmova, dolazi do poteškoća u određenju što je kompetencija, odnosno interkulturalna kompetencija, kao i u poimanju njezinih bitnih dimenzija.

Interkulturalna kompetencija je sposobnost osoba da djeluju pozitivno stvarajući odnose s osobama različitih kultura. „Važnost interkulturalne kompetencije ogleda se u sposobnosti pojedinca da se u multikulturalnoj radnoj organizaciji (npr. multinacionalne kompanije) ili sredini, efikasno služi stečenim akademskim, profesionalnim znanjem, iskustvenim i interpersonalnim vještinama, s ciljem poboljšanja i unapređenja radne kvalitete ali i cjelokupne organizacijske klime“ (Piršl, 2014, 56-57).

Načini razvoja interkulturalne kompetencije (vođenje i sama organizacija) moraju biti usmjereni na stjecanje znanja i vještina kod učenika te na razvijanje komunikacije i drugih interkulturalnih odnosa.

Za Byrama (1997, u Piršl 2014, 57) interkulturalna kompetencija je sposobnost uspostavljanja zadovoljavajuće interakcije i komunikacije s osobama druge kulture pri čemu treba uzeti u obzir:

1. odnos između poznavanja kulturnih obrazaca i vještina svjesne analize interkulturalne interakcije
2. ulogu neverbalne komunikacije
3. širinu kojom se nastoji definirati pojam interkulturalne kompetencije
4. psihološke crte i sposobnost djelovanja pojedinca

5. utjecaj društvenih i političkih čimbenika u definiranju i vrednovanju kompetencije“.

Socijalno kompetentan odgojitelj bi trebao posjedovati vještine koje su nužne za uspješno funkcioniranje djece u skupini.

2.2. Kompetencije odgojitelja

Odgoj je sam po sebi težak zadatak, a odgojitelj je taj koji je usmjeren prema djetetu i njegovim potrebama, koji djetetu pruža sadržaje koji su primjereni njemu i njegovoj dobi. Kompetentan odgojitelj je stručan odgojitelj koji posjeduje određena znanja, vještine i stavove i koji je usmjeren k područjima razvoja djeteta. Odgojitelj je taj koji kreira program po mjeri djeteta i upravo zbog toga treba biti kompetentan.

Odgojitelj mora imati razumijevanje za svako dijete, ali ga isto tako, treba uputiti na neprimjereno ponašanje. Tada odgojitelj postaje voditelj, usmjerivač, refleksivni praktičar. Odgojitelj treba reći djetetu kada ne odobrava njegovo ponašanje, i to umjerenim glasom, takvom komunikacijom da riječi budu te kojima će dijete to osjetiti. Dijete postaje otvorenije kada mu je jasno da mu odgojitelj želi samo najbolje. Tek tada dijete samostalno kaže odgojitelju što ga tišti i tako uspostavlja bolju komunikaciju. Sigurnost je jedan od vrlo bitnih pojmova jer ako se dijete osjeća sigurno, osjeća sve snažnije pripadanje zajednici što dovodi do dobrih rezultata. Kompetencija odgojitelja nije vezana isključivo uz djecu već obuhvaća i interakciju s roditeljima, kolegama i sl.

Kompetencije učitelja povezane su s kompetencijama odgojitelja. „Govorimo li o učiteljskim/nastavničkim kompetencijama važno je odrediti koje su od njih temeljne, budući da mogu varirati od vrlo širokih i općenitih, do usko specifičnih i stručnih“ (Piršl, 2014, 50). „Neke od najvažnijih općih kompetencija učitelja jesu otvorenost za verbalnu i neverbalnu komunikaciju, posjedovanje kritičkoga mišljenja, djelotvornost, posebice vjerovanje da su njegovi učenici u stanju učiti i da ih on može poučavati, odnosno pomoći im učiti, kao i dobro poznavanje svoje i druge kulture, sposobnost poštivanja, razumijevanja i prihvaćanja učenika koji pripadaju drugim kulturama, interaktivan odnos s “drugima” te kontinuirano nadograđivanje saznanja o sebi (kako na individualnoj tako i na razini pripadajuće skupine)“ (Diković, 2013, 328).

Odgojitelj se prema djeci mora ponašati uvjerljivo, s poštovanjem, biti kreativan, pravedan, posjedovati razne vještine i znanja. Kompetentan odgojitelj, prema Žižak (1997, u Modrić 2013,428) je „onaj koji doživljava svoja znanja, vještine i osobne karakteristike

integrirane tako da mu pružaju snažan osjećaj moći, sposobnosti i znanja kako raditi s djecom“.

„Razumljivo je da kompetencije učitelja utječu na razvoj učenika, posebice na njihovo samopoštovanje, otvorenost svijesti, motivaciju, poštivanje razlika, poštenje, kreativnu znatiželju i, iznad svega, na spremnost za sudjelovanjem i suradnjom u rješavanju problema skupine“ (Diković, 2013, 328). Tako je i kod odgojitelja. Odgojitelj mora poticati suradnju u dječjem vrtiću, biti spreman na suradnju i prilagoditi se individualnim potrebama svakog djeteta. Dakle, kompetencije odgojitelja utječu na razvoj djece.

Prema *Dopunskoj ispravi o studiju na Prediplomskom stručnom studiju predškolskog odgoja* Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta u Puli, kompetencije koje stječu i razvijaju studenti i studentice tijekom studija podijeljene su u dvije skupine (usklađene prema *Tuning* projektu iz 2006. godine).

1. Opće ili generičke kompetencije

a) Instrumentalne opće kompetencije:

- demonstrirati široku opću kulturu,
- samostalno planirati i organizirati vlastito učenje,
- izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada,
- fluentno i argumentirano komunicirati na materinskom jeziku,
- koristiti jedan strani jezik na razini aktivne komunikacije,
- aktivno se koristiti informatičkom tehnologijom (ECDL) i
- prepoznati posebne potrebe djeteta (darovitost, poteškoće u razvoju)

b) Interpersonalne opće kompetencije:

- demonstrirati posjedovanje osobnih kvaliteta ličnosti bitnih za odgojiteljsku profesiju (pravednost, empatičnost, komunikativnost, fleksibilnost, otvorenost itd.),
- demonstrirati znanje o grupnoj dinamici i timskom radu,
- uspostaviti suradničke odnose (organizirati timski rad, preuzeti odgovornost za izvršenje zadatka, poštivati dogovorene rokove, mirno rješavati sukobe),
- poštivati profesionalnu etiku,
- poštivati različitost i multikulturalnost te
- poticati i održavati pozitivno ozračje.

2. Specifične kompetencije

Psihopedagoške i didaktičko-metodičke kompetencije:

- demonstrirati znanje o fizičkim i psihičkim osobinama i potrebama djeteta rane i predškolske dobi,
- demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja,
- planirati, programirati, izvoditi i vrednovati integrirani kurikulum u svim razvojnim područjima (jezično-komunikacijskim, istraživačko spoznajnim, glazbenim, kineziološkom, likovnim) prema potrebama i interesima djece te programskom usmjerenju,
- organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti u dječjem vrtiću, u prirodi, u kulturnim i umjetničkim društvima te u drugim ustanovama i organizacijama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi,
- kreativno i učinkovito osmisliti odgojno-obrazovnu sredinu prema potrebama i mogućnostima djece u skupini,
- primijeniti efikasne strategije u poticanju učenja i razvoja dječje ličnosti
- snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama,
- osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću,
- učinkovito pratiti i bilježiti napredovanje pojedinačnog djeteta u svim područjima razvoja (kognitivni, emotivni, socijalni, motorički),
- kritički promišljati o vlastitom praktičnom iskustvu,
- aktivno pratiti stručnu literaturu iz područja ranog i predškolskog odgoja,
- aktivno povezivati teorijske postavke i praktična iskustva,
- uspostaviti bliske i suradničke odnose s roditeljima i
- angažirati se u postizanju aktivnog sudjelovanja lokalne zajednice u životu dječjeg vrtića.

Navedene su kompetencije kao tvrdnje bile ponuđene studentima u istraživanju (u *Anketnom upitniku*) za potrebe ovog završnog rada.

2.3. Uloga odgojitelja u interakciji s djetetom

Odgojitelj usmjerava dijete i mora biti dosljedan, čvrst i strpljiv. Dijete se u vrtiću mora osjećati sigurno, a ta sigurnost određuje pravila ponašanja. Odgojiteljeva uloga je takva da treba otvoreno reći djetetu kada ne odobrava njegovo ponašanje. Djetetu se treba obratiti toplim riječima, a dijete treba osjetiti kako mu odgojitelj želi samo dobro. Prvenstveno je

bitno povjerenje između odgojitelja i djece te da se dijete može obratiti za savjet odgojitelju i da odgojitelj to cijeni.

U interakciji s djetetom poželjne osobine odgojitelja uključuju zadovoljavanje dječjih osnovnih potreba, a to su potreba za slobodom i kretanjem, potreba za ljubavlju i potreba za zabavom. U tom slučaju odgojitelj mora imati dovoljno strpljenja i ljubavi prema djetetu kako bi uspješno zadovoljio njegove potrebe.

Mora znati dobro procijeniti svu djecu, kao i djecu koja imaju neke specifične potrebe, kao što su darovita djeca ili pak djeca s teškoćama u razvoju. Odgojitelj je taj koji se mora dobro i savjesno odnositi prema svojoj djeci jer se djeca sve češće vezuju za odgojitelje. „Najbolji je pristup tih, smiren autoritet, kako bi se stvarno važni događaji grupnog života mogli glatko odvijati“ (Katz, McClellan, 1999, 83).

Uloga odgojitelja u interakciji s djetetom je vrlo složena, naročito u grupnome radu. „Ona podrazumijeva znanje, vještine i iskustvo voditelja na stupnju koji odgovara vrsti i cilju grupe u kojoj će se igre primjenjivati“ (Bunčić i sur., 2002, 10). Odgojitelj upravo kroz grupni rad nudi djeci velik broj aktivnosti.

Odgojitelj mora biti fleksibilan, sposoban, opušten i nenametljiv te mora u određenim situacijama znati kako se ponijeti prema djeci, kako riješiti određeni konflikt. Uz obitelj, odgojitelj ima jednu od važnijih uloga u životu djeteta. On potiče, usmjerava, prati djecu, istražuje zajedno s djecom, poštuje djetetovu samostalnost tijekom igre. Svakodnevna interakcija između djece i odgojitelja obogaćuje njihov odnos pa je odgojitelj taj koji mora znati kako poticati odgoj djece.

Odgojitelj je bitna osoba u djetetovom životu i na njemu je da uspostavi što bolju komunikaciju s djecom. Što je komunikacija bolja, to su veći interesi djeteta za rad. Odgojitelj radi na svim područjima djetetova razvoja, sluša, prati djecu. On komunicira s djecom verbalno i neverbalno. Promatrajući dijete s individualnog aspekta, odgojitelj se obraća djetetu i na taj način potiče dijete na aktivno mišljenje pri rješavanju problema.

Individualan pristup odgojitelji često primjenjuju u radu s mladom djecom. Odgojiteljima je lakše kada se djetetu obrate individualno nego u grupi. Tada dijete ima veću sposobnost slušanja i prati odgojitelja. Dijete treba imati povjerenje u odgojitelja, isto kao što i odgojitelj treba imati povjerenja u dijete. Zajedničko povjerenje i komunikacija ulijevaju sigurnost između oba člana, te povezanost u odnosu odgojitelj-dijete.

„Sadržaj interakcije između odgojitelja, učitelja i djeteta trebao bi uglavnom biti povezan s aktivnostima, učenjem, istraživanjem i zajedničkim planovima“ (Katz, McClellan, 1999, 79). Prijetnje odgojitelja kada npr. dijete ne želi sudjelovati u nekoj aktivnosti znače

nedopuštanje odgojitelja da dijete uživa u nekoj drugoj aktivnosti koja mu je srodna. Kao primjer može se navesti: „Ako se sada ne pridružiš grupi i ne slušaš zadanu priču, sutra kada odemo u šetnju ostat ćeš iza svih“. „Za neku djecu prijetnje su znak da je odgojiteljev autoritet slab; stoga služenje prijetnjama samo podriva kredibilitet“ (Katz, McClellan, 1999, 79).

Poznato je da djecu treba hvaliti, no ne pretjerano ni prečesto. Pretjeranim i prečestim hvaljenjem dijete gubi sposobnost slušanja, odnosno ne obazire se na riječi odgojitelja. Djecu je svakako potrebno poticati i izražavati pozitivne reakcije prema njima. Isto tako, u procesu socijalizacije, nije nužno postavljati djeci pitanja koja ih vrlo lako mogu zbuniti. Razgovor s djecom ne smije se temeljiti na nepoželjnim situacijama u odnosu na dijete.

Dominantan odgojitelj je čvrst i pouzdan u svojim nakanama, međutim ponekad zna biti i vrlo tvrdoglav i ne zna dovoljno pokazati emocije. Ponekad zna biti u konfliktu s djetetom i smatra da je sve dobro učinio i da će tako biti prihvaćen od strane okoline. Dominantan odgojitelj jasno zna što želi i smatra da je njegov autoritet ono što pomaže djetetu. Čim zapne u nekakvom problemu, traži brzi način i rješenje. Uspješan je odgojitelj taj koji smatra da su njegovi postupci dominantni i teži k tome da postigne uspješne i izvanredne rezultate s djecom. Previše je hladan, zna biti i kritičan. Postizanje ciljeva mu je najbitnije, a popuštanje prolazi ukoliko će tako ostvariti izvrsne rezultate s djecom.

Praktičan odgojitelj je taj kojemu je važan odnos s okolinom, važna mu je suradnja s roditeljima kao jednim od oblika suradnje u dječjem vrtiću, dogovor, ima strah da će dijete pokazati nezainteresiranost prema njemu, odlučan je, strpljiv, marljiv, ali premalo hvali dijete. Što se tiče autoritativnog odgojitelja, on pokušava manipulirati djecom, ne cijeni previše dijete, nije strpljiv s djecom. Osobine odgojitelja djece predškolskog uzrasta povezane su s potrebama djece.

Odgojitelj ima ulogu prenijeti djeci interes za aktivnosti koje provode. Taj interes mora biti toliko jak da zaokupi djecu i da se ona dodatno motiviraju tijekom obavljanja određene aktivnosti. Reagiranje odgojitelja mora biti ispravno. Odgojitelj je taj koji mora prepoznati dječje potrebe i znati odgovoriti na pitanja koja djeca postave. Tijekom boravka djece u vrtiću, odgojitelji i djeca komuniciraju na različite načine i tako uspostavljaju socio-emocionalnu vezu. Dijete stječe socijalna znanja i pritom razvija socijalne vještine. U dječjem vrtiću, kao ustanovi u kojoj djeca borave, iznimno je važno poticati pozitivno vrtićko ozračje te da odgojitelj provodi aktivnosti zajedno s djecom. U tom slučaju djeca i odgojitelji će, družeći se, uspostaviti još bolju komunikaciju, a to djetetu puno znači jer mu komunikacija poboljšava cjelokupni život. Odgojitelji su osobe koje moraju znati zadovoljiti dječje potrebe.

2.4. Okruženje

Djeca zajedno s odgojiteljem istražuju, doživljavaju različita iskustva, potiču maštu, kreativnost, rješavaju probleme. Kroz slobodu kretanja u dječjem vrtiću, dijete donosi odluke. Dijete ne voli biti u zatvorenom prostoru, već krećući se, preuzima odgovornost i to je jedan od načina razvijanja slobode. Okruženje, povrh svega, treba djetetu biti poticajno, nalik obiteljskom prostoru, i njemu prilagođeno. Suvremeni pristupi usmjereni na dijete ukazuju na to koliko je okruženje, „priroda” važna za cjeloviti razvoj djeteta. Znanje i spoznaje moraju se izgrađivati. Vrtićko okruženje čine aspekti koje čine dječji vrtić te prostor u kojem dijete živi. Svako dijete želi i treba stabilno okruženje kako bi se osjećalo sigurnim, a u tom slučaju, interakcija djeteta s odgojiteljima, ali i s drugim osobama, poput roditelja, treba biti stabilna.

U okruženju se veliki značaj pridaje suradnji odgojitelja i djece. Suradnja treba biti iskrena i puna razumijevanja. Odgojitelj je jedna od bitnijih osoba u djetetovom životu. Aktivna suradnja odgojitelja i djece iznimno je važna za optimalan razvoj djeteta, a odgojitelji su osobe koji se u potpunosti trebaju posvetiti djeci.

Dijete je čimbenik vlastitog razvoja, a u tome mu pomažu odrasle osobe. Za djetetov razvoj bitno je da se ono nalazi u zdravoj sredini, a što se tiče vrtićkog okruženja, vrtić je mjesto življenja, igre i učenja djece i odraslih.

Za razvoj djetetovih potencijala vrlo je važno okruženje u kojem se nalazi. Okruženje podrazumijeva obitelj odnosno zajednicu u kojoj se djeca nalaze. To je osnovno okruženje djeteta, a obitelj kao zajednica utječe na njegov razvoj. Obitelj treba uvažavati djetetove potrebe i mogućnosti i ona je ta koja svojim postupcima dijete odgaja.

„Naime roditelje se može poučavati i usmjeravati kako će biti bolji roditelji, ali je obitelj, prije svega, važna za dijete stoga što ona odgaja samim svojim postojanjem, „duhom“, obiteljskim realitetom, komunikacijom, pa u tom slučaju nije pogodan intencijski odgoj“ (Bašić i sur., 2005, 79).

Okruženje u kojem se dijete nalazi bitno je za njegov razvoj, što znači da i interakcija ima veliku ulogu u životu djeteta. Okruženje mora biti pozitivno da djetetu osigura slobodan i siguran razvoj, a djeci omogući interakciju kako s materijalima, tako i s ostalom djecom i odgojiteljem.

„Prostorno okruženje uključuje sve u i oko vrtića: zidovi, podovi, oblik i veličina soba, dnevnog boravka, namještaj, igračke, oprema, igralište, sve to utječe na iskustvo djeteta“ (Sindik, 2008, 144). Unutarnje okruženje važno je za djecu, njihovo učenje i

eksperimentiranje i izuzetno pridonosi njihovom razvoju. Potiče samopouzdanje kod djece i djeca grade prijateljske odnose, kako u unutarnjem tako i u vanjskom prostoru dječjeg vrtića.

„Poticajno vanjsko okruženje su parkovi, trgovi, fontane, šume, maslinici, voćnjaci, riječna i morska obala, ukratko, sva mjesta u prirodi koja djeci omogućavaju neposredno učenje istraživanjima, otkrivanjima i eksperimentiranjem“ (Valjan-Vukić, 2012, 129).

Djeca su veliki istraživači i znatiželjni su pa tako uz pomoć okoline razvijaju svoju znatiželju i spremni su na otkrivanje. Djeca imaju neodoljivu potrebu kako za istraživanjem tako i za otkrivanjem, eksperimentiranjem. Bez obzira na dob, i mlađa i starija djeca istražuju i susreću se s nečim drugačijim, nepoznatim te otkrivaju nepoznato. „Svakodnevnim istraživanjem okoline dijete se susreće s novim stvarima koje povezuje s ranijim iskustvom konstruirajući na taj način svoj smisao“ (Valjan-Vukić, 2012, 127). Djetetovo istraživanje vrlo snažno utječe na njegov razvoj.

II. Metodologija istraživanja

2.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mišljenje studenata i studentica Preddiplomskog stručnog studija predškolskog odgoja o kompetencijama koje razvijaju i stječu tijekom inicijalnog obrazovanja.

2.2. Problemi istraživanja

1. Utvrditi u kojoj će se mjeri kod studentica², prema njihovom mišljenju, tijekom studija predškolskog odgoja razviti određene kompetencije važne za odgoj djece u predškolskoj ustanovi.

2. Utvrditi koje će kompetencije, prema mišljenju studentica, posjedovati prvostupnik/prvostupnica nakon završetka preddiplomskoga stručnog studija predškolskog odgoja.

2.3. Instrument istraživanja

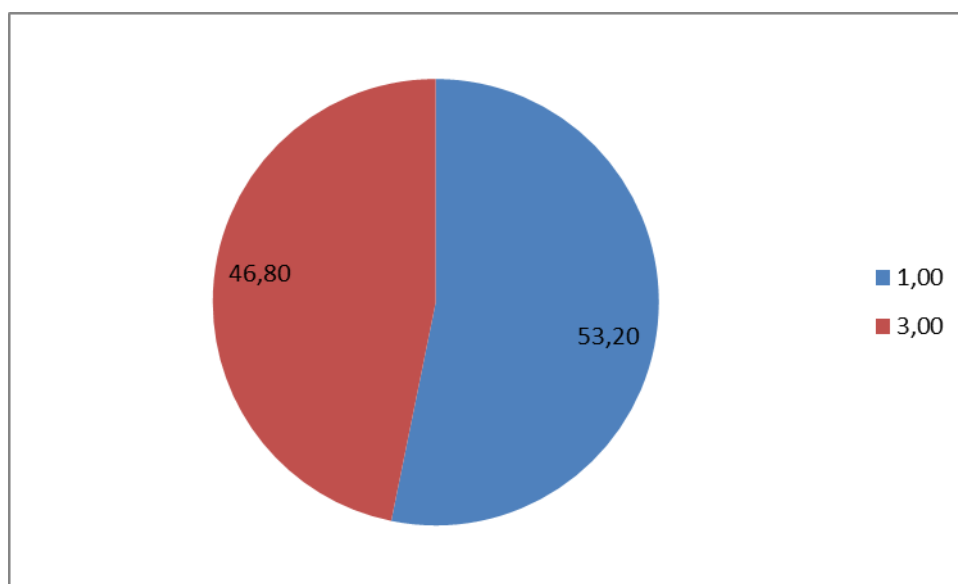
Za potrebe ovog istraživanja posebno je sastavljen *Anketni upitnik za studente i studentice stručnoga studija predškolskog odgoja*. Upitnik se sastojao od dva pitanja i ukupno 27 tvrdnji. To su bile Likertove skale od 5 stupnjeva gdje je 1 označavao „izrazito malo“, a 5 „vrlo mnogo“. Prvo pitanje sadržavalo je 13 tvrdnji, a drugo 14.

2.4. Ispitanici

Uzorak istraživanja čine ukupno dvije godine Preddiplomskog stručnog studija predškolskog odgoja Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, odnosno prva i treća godina sa ukupno 62 ispitanice.

Od ukupnog broja ispitanika (N=62) u ispitivanju su sudjelovale 33 studentice prve godine (53,20%), dok je iz treće godine 29 studentica predškolskog odgoja (46,80%) (Grafički prikaz 1.).

² S obzirom na to da su u istraživanju sudjelovale samo studentice, a niti jedan student, u ovome radu koristimo samo izraz za ženski rod.

Grafički prikaz 1. Uzorak prema godinama studija (%)

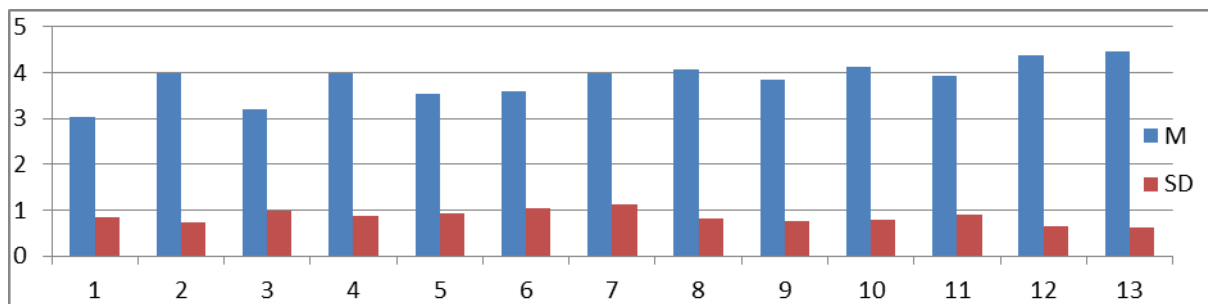
2.5. Postupci

Tijekom redovnih predavanja provodilo se ispunjavanje *Anketnog upitnika* sa studenticama prve i treće godine predškolskog odgoja. Pomoću upitnika dobivene su informacije o mišljenjima studentica o kompetencijama. Rezultati su obrađeni deskriptivnom statističkom analizom.

2.6. Rezultati i rasprava

2.6.1. Opće ili generičke kompetencije

Prema mišljenju ispitanica o općim ili generičkim kompetencijama, kompetencija koja je postigla najnižu srednju vrijednost je *demonstrirati opću kulturu* ($M=3,03$; $SD=0,85$) (Graf 2, Tablica 1). Možda je ova kompetencija postigla najnižu srednju vrijednost zato što je demonstriranje široke opće kulture iznimno široko područje, odnosno uključuje spektar interesa koje je teško provesti. Također, studentice vjerojatno smatraju da i druge razine odgoja i obrazovanja (osnovnoškolska i srednjoškolska) razvijaju ovu kompetenciju kod učenika te misle da visokoškolska ustanova nema ulogu u većoj mjeri razvijati navedenu kompetenciju. Svakako, djecu je potrebno odgajati tako da razviju opću kulturu i neprestano ih osposobljavati za to.

Grafički prikaz 2. Mišljenje studentica o općim kompetencijama važnima za odgoj djece u predškolskoj ustanovi

Kompetencija koja je dobila najveću srednju vrijednost je *poticati i održavati pozitivno ozračje* ($M=4,45$; $SD=0,62$). U tom slučaju studentice smatraju da će se tijekom studija predškolskog odgoja najviše razviti upravo ta kompetencija. Dakako, poticati i održavati pozitivno ozračje u dječjem vrtiću je važno, kako za djecu tako i za samog odgojitelja. Pozitivno ozračje podrazumijeva i rad s raznim materijalima koja djeca mogu koristiti, interakciju s djecom i odgojiteljima, igranje, rješavanje sukoba, slobodu kretanja prostorom, biranje igračaka itd.

Tablica 1. Srednje vrijednosti (M) i standardne devijacije (SD) za odgovore o općim kompetencijama studenata (prva i treća godina – prvo pitanje)

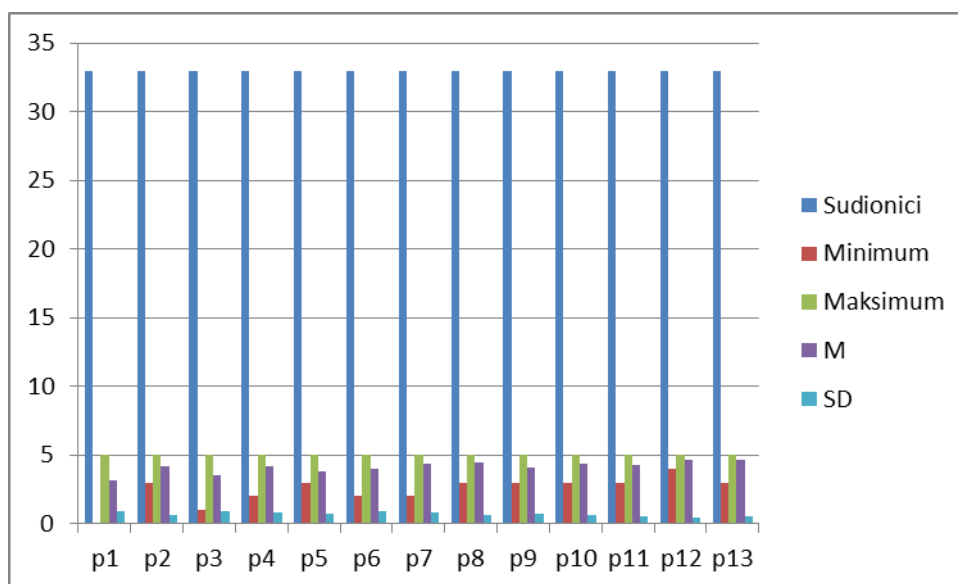
RB	Tvrđnja – kompetencije	Ispitanici	M	SD
1.	demonstrirati široku opću kulturu	62	3,03	0,85
2.	samostalno planirati i organizirati vlastito učenje	62	3,97	0,72
3.	izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada	62	3,21	0,99
4.	fluentno i argumentirano komunicirati na materinskom jeziku	62	3,98	0,86
5.	koristiti jedan strani jezik na razini aktivne komunikacije	62	3,53	0,92
6.	aktivno se koristiti informatičkom tehnologijom (ECDL)	62	3,58	1,03
7.	prepoznati posebne potrebe djeteta (darovitost, poteškoće u razvoju)	62	3,97	1,12
8.	demonstrirati posjedovanje osobnih kvaliteta ličnosti bitnih za odgojiteljsku profesiju (pravednost...)	62	4,06	0,83
9.	demonstrirati znanje o grupnoj dinamici i timskom radu	62	3,84	0,75
10.	uspostaviti suradničke odnose (organizirati timski rad, preuzeti odgovornost za izvršenje zadatka...)	62	4,13	0,80
11.	poštivati profesionalnu etiku	62	3,92	0,89
12.	poštivati različitost i multikulturalnost	62	4,37	0,66
13.	poticati i održavati pozitivno ozračje	62	4,45	0,62

U svakom se dječjem vrtiću trebaju organizirati i provoditi programi njege, odgoja, zdravstvene zaštite. Također je potrebno s djecom vrijeme provoditi u pozitivnom ozračju te obilježavati razne manifestacije i događanja.

Sve dobivene srednje vrijednosti su veće od 3,00 što znači da su studentice uvjerene da se, uz trud i rad, mogu dostići opće kompetencije koje su definirane *Dopunskom ispravom o studiju*.

U prvom su pitanju ponuđene instrumentalne opće kompetencije i interpersonalne kompetencije. Analiza rezultata ovog istraživanja pokazala je da će se, prema mišljenju studentica (i prve i treće godine), neke instrumentalne i interpersonalne kompetencije više razvijati i stjecati tijekom rada u odgoju i obrazovanju.

Na temelju dobivenih rezultata zaključujemo da sve 33 studentice prve godine imaju pozitivno mišljenje o razvijanju kompetencija, što je vidljivo iz visokih rezultata u odgovorima.

Grafički prikaz 3. Mišljenje studentica o općim kompetencijama

Tablica 2. Srednje vrijednosti (M) i standardne devijacije (SD) za odgovore o općim kompetencijama (samo prva godina – prvo pitanje)

RB	Tvrdnja – kompetencije	Ispitanici	M	SD
1.	demonstrirati široku opću kulturu	33	3,15	0,91
2.	samostalno planirati i organizirati vlastito učenje	33	4,18	0,68
3.	izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada	33	3,52	0,91
4.	fluentno i argumentirano komunicirati na materinskom jeziku	33	4,21	0,78
5.	koristiti jedan strani jezik na razini aktivne komunikacije	33	3,85	0,71
6.	aktivno se koristiti informatičkom tehnologijom (ECDL)	33	3,97	0,92
7.	prepoznati posebne potrebe djeteta (darovitost, poteškoće u razvoju)	33	4,39	0,79
8.	demonstrirati posjedovanje osobnih kvaliteta ličnosti bitnih za odgojiteljsku profesiju (pravednost...)	33	4,42	0,66
9.	demonstrirati znanje o grupnoj dinamici i timskom radu	33	4,09	0,72
10.	uspostaviti suradničke odnose (organizirati timski rad, preuzeti odgovornost za izvršenje zadatka...)	33	4,36	0,65
11.	poštivati profesionalnu etiku	33	4,24	0,56
12.	poštivati različitost i multikulturalnost	33	4,67	0,48
13.	poticati i održavati pozitivno ozračje	33	4,67	0,54

Prema mišljenju studentica prve godine kompetencija *demonstrirati široku opću kulturu* u najmanjoj se mjeri razvija tijekom predškolskog studija ($M=3,15$; $SD=0,91$). Kompetencija *izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada* je postigla osrednju vrijednost ($M=3,52$; $SD = 0,91$) (Tablica 2). Kompetencije *poštivati različitost i multikulturalnost* ($M=4,03$; $SD=0,68$) i *poticati i održavati pozitivno ozračje* ($M=4,21$; $SD=0,62$) se najviše razvijaju tijekom studija.

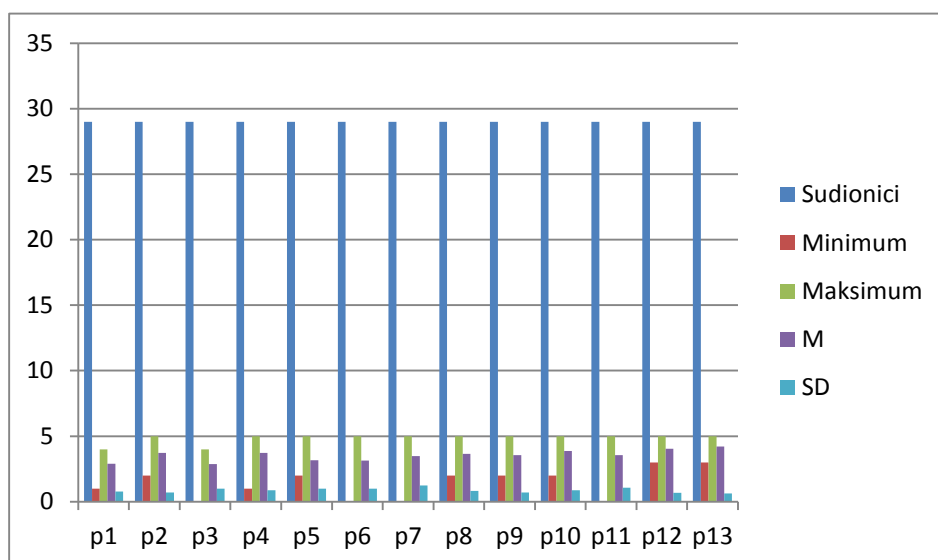
Na temelju rezultata zaključujemo da studentice prve godine smatraju da u radu s djecom treba poštivati i prihvatiti njihovu različitost, omogućiti djeci pozitivno ozračje, poticati ih na aktivnost, komunikaciju i učenje jer to pridonosi pozitivnom ozračju kada se djeca odgajaju u radnoj i opuštenoj okolini. Takvo bi okruženje trebalo pozitivno utjecati na djecu.

Tablica 3. Srednje vrijednosti (M) i standardne devijacije (SD) za odgovore o općim kompetencijama (samo treća godina – prvo pitanje)

RB	Tvrdnja – kompetencije	Ispitanici	M	SD
1.	demonstrirati široku opću kulturu	29	2,90	0,77
2.	samostalno planirati i organizirati vlastito učenje	29	3,72	0,70
3.	izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada	29	2,86	0,99
4.	fluentno i argumentirano komunicirati na materinskom jeziku	29	3,72	0,88
5.	koristiti jedan strani jezik na razini aktivne komunikacije	29	3,17	1,00
6.	aktivno se koristiti informatičkom tehnologijom (ECDL)	29	3,14	0,99
7.	prepoznati posebne potrebe djeteta (darovitost, poteškoće u razvoju)	29	3,48	1,24
8.	demonstrirati posjedovanje osobnih kvaliteta ličnosti bitnih za odgojiteljsku profesiju (pravednost...)	29	3,66	0,81
9.	demonstrirati znanje o grupnoj dinamici i timskom radu	29	3,55	0,69
10.	uspostaviti suradničke odnose (organizirati timski rad, preuzeti odgovornost za izvršenje zadatka...)	29	3,86	0,88
11.	poštivati profesionalnu etiku	29	3,55	1,06
12.	poštivati različitost i multikulturalnost	29	4,03	0,68
13.	poticati i održavati pozitivno ozračje	29	4,21	0,62

Studentice treće godine predškolskog odgoja tvrde da se kompetencija *istraživati na razini izrade stručnog rada* u najmanjoj mjeri razvija tijekom predškolskog odgoja, a time, možda, da se ne koristi u dovoljnoj mjeri u odgoju i obrazovanju. Kompetenciju *poticati i održavati pozitivno ozračje* ocijenile su kao onu koja se u velikoj mjeri razvija tijekom studija (Tablica 3, Grafički prikaz 4).

Usporedimo li odgovore prve i treće godine s obzirom na opće ili generičke kompetencije možemo zaključiti da se dobiveni rezultati razlikuju. Studentice prve godine smatraju da se u najmanjoj mjeri razvija kompetencija *demonstrirati široku opću kulturu*, a u najvećoj *poštivati različitost i multikulturalnost i poticati i održavati pozitivno ozračje*. Studentice treće godine smatraju da se u najmanjoj mjeri razvija kompetencija *izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada*, a u najvećoj *poticati i održavati pozitivno ozračje* (Tablica 2. i 3.).

Grafički prikaz 4. Mišljenje studentica o općim kompetencijama u odgoju i obrazovanju

Dakle, jedina kompetencija koja se podudara u odgovorima prve i treće godine je kompetencija *poticati i održavati pozitivno ozračje*. Rezultate istraživanja možemo potkrijepiti i nekim dokazima autora. Valjan-Vukić (2012) tvrdi da je pozitivno ozračje važno za odgoj djece te da se djeca, da bi nesmetano mogla napredovati, trebaju odgajati u pozitivnom ozračju, a odgojitelji bi (kao i ostali odgojno-obrazovni djelatnici) trebali takvo ozračje i promicati (Diković, 2013).

2.6.2. Specifične kompetencije

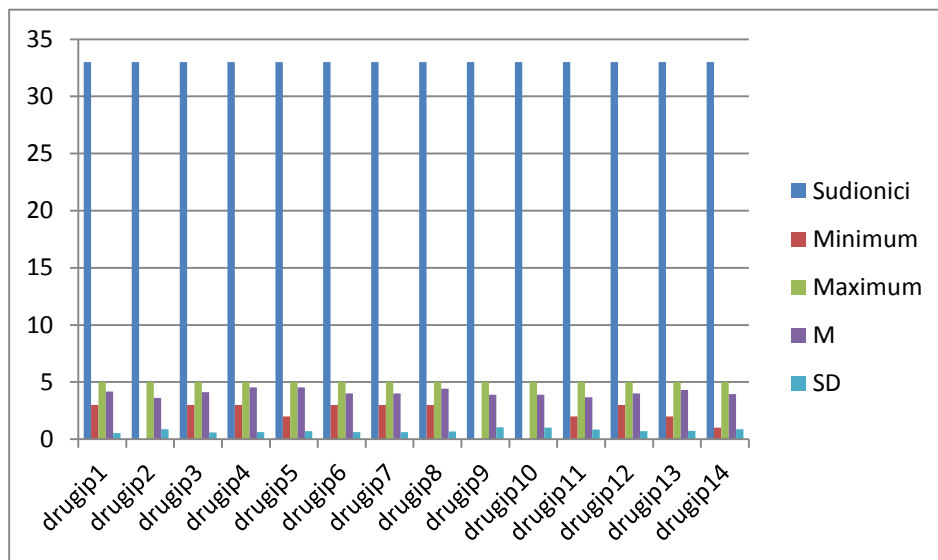
Specifične kompetencije važne su za obavljanje uloge odgojitelja u okviru odgoja i obrazovanja. To su psihopedagoške i didaktičko-metodičke kompetencije, kao npr. demonstrirati znanje o fizičkim i psihičkim osobinama i potrebama djeteta rane i predškolske dobi, demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja, planirati, programirati, izvoditi i vrednovati integrirani kurikulum u svim razvojnim područjima (jezično-komunikacijskim, istraživačko spoznajnim, glazbenim, kineziološkom, likovnim) prema potrebama i interesima djece te programskom usmjerenju i sl.

Tablica 4. Srednje vrijednosti (M) i standardne devijacije (SD) za odgovore o specifičnim kompetencijama (prva i treća godina – drugo pitanje)

RB	Tvrdnja – kompetencije	Ispitanici	M	SD
1.	demonstrirati znanje o fizičkim i psihičkim osobinama i potrebama djeteta rane i predškolske dobi	62	3,76	0,76
2.	demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja	62	3,47	0,78
3.	planirati, programirati, izvoditi i vrednovati integrirani kurikulum u svim razvojnim područjima (jezično-komunikacijskim, istraživačko spoznajnim, glazbenim, kineziološkom, likovnim) prema potrebama i interesima djece te programskom usmjerenju	62	3,73	0,91
4.	organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti u dječjem vrtiću, u prirodi, u kulturnim i umjetničkim društvima te u drugim ustanovama i organizacijama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi	62	4,21	0,83
5.	kreativno i učinkovito osmisliti odgojnu-obrazovnu sredinu prema potrebama i mogućnostima djece u skupini	62	4,16	0,79
6.	primijeniti efikasne strategije u poticanju učenja i razvoja dječje ličnosti	62	3,63	0,68
7.	snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama	62	3,5	0,8
8.	osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću	62	4,23	0,64
9.	učinkovito pratiti i bilježiti napredovanje pojedinačnog djeteta u svim područjima razvoja (kognitivni, emotivni, socijalni, motorički)	62	3,76	0,92
10.	kritički promišljati o vlastitom praktičnom iskustvu	62	3,69	0,95
11.	aktivno pratiti stručnu literaturu iz područja ranog i predškolskog odgoja	62	3,47	0,92
12.	aktivno povezivati teorijske postavke i praktična iskustva	62	3,53	0,94
13.	uspostaviti bliske i suradničke odnose s roditeljima	62	4,05	0,82
14.	angažirati se u postizanju aktivnog sudjelovanja lokalne zajednice u životu dječjeg vrtića	62	3,67	0,83

Prema mišljenju budućih odgojiteljica kompetencija *snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama* ($M=3,5$; $SD=0,8$) te kompetencija *aktivno povezivati teorijske postavke i praktična iskustva* ($M=3,53$; $SD=0,94$) su kompetencije koje se u najmanjoj mjeri stječu tijekom studija. Studentice smatraju da će navedene dvije kompetencije u najmanjoj mjeri posjedovati prvostupnik/prvostupnica predškolskog odgoja nakon završetka preddiplomskoga stručnog studija predškolskoga odgoja. Najviše vrijednosti dobile su kompetencije: *osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću* ($M=4,23$; $SD=0,64$) te *organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti u dječjem vrtiću, u prirodi, u kulturnim i umjetničkim društvima te u drugim ustanovama i organizacijama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi* ($M=4,21$; $SD=0,83$) (Tablica 4). Razlozi mogu biti u organizaciji metodičkih vježbi i stručnoj praksi tijekom studija što predviđa neposredan rad s djecom u predškolskoj ustanovi.

Studentice prve godine studija smatraju da će kompetencije *organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti u dječjem vrtiću, u prirodi, u kulturnim i umjetničkim društvima te u drugim ustanovama i organizacijama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi* ($M=4,52$; $SD=0,62$) te *kreativno i učinkovito osmisliti odgojnu-obrazovnu sredinu prema potrebama i mogućnostima djece u skupini* ($M=4,52$; $SD=0,71$) u najvećoj mjeri posjedovati prvostupnik/prvostupnica predškolskog odgoja nakon završetka preddiplomskoga stručnog studija predškolskoga odgoja.

Grafički prikaz 5. Rezultati mišljenja studentica o specifičnim kompetencijama (prva godina)

Također, mišljenja su da će u najmanjoj mjeri posjedovati kompetenciju *demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja* ($M=3,61$; $SD=0,86$) te kompetenciju *aktivno pratiti*

stručnu literaturu iz područja ranog i predškolskog odgoja ($M=3,67$; $SD=0,85$) (Grafčki prikaz 5, Tablica 5). Razlozi takvih odgovora studentica možda leže u nastavnom planu i programu preddiplomskog studija predškolskog odgoja. Možda studentice misle da je teško posjedovati kompetenciju *demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja* u radu s djecom jer je poznato da odgojitelji moraju biti inovatori, imati nove ideje, te promatrati djetetov razvoj u svim područjima. Što se tiče aktivnog praćenja stručne literature iz područja ranog i predškolskog odgoja, studentice u tom slučaju možda imaju svoje predrasude. Smatraju da bi se što bolje trebale pripremiti za svoj budući rad u zajednici i priviknuti se da kontinuirano prate stručnu literaturu.

Tablica 5. Srednje vrijednosti (M) i standardne devijacije (SD) za odgovore o specifičnim kompetencijama (samo prva godina – drugo pitanje)

RB	Tvrdnja – kompetencije	Ispitanici	M	SD
1.	demonstrirati znanje o fizičkim i psihičkim osobinama i potrebama djeteta rane i predškolske dobi	33	4,18	0,53
2.	demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja	33	3,61	0,86
3.	planirati, programirati, izvoditi i vrednovati integrirani kurikulum u svim razvojnim područjima (jezično-komunikacijskim, istraživačko spoznajnim, glazbenim, kineziološkom, likovnim) prema potrebama i interesima djece te programskom usmjerenju	33	4,12	0,60
4.	organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti u dječjem vrtiću, u prirodi, u kulturnim i umjetničkim društvima te u drugim ustanovama i organizacijama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi	33	4,52	0,62
5.	kreativno i učinkovito osmisliti odgojnu-obrazovnu sredinu prema potrebama i mogućnostima djece u skupini	33	4,52	0,71
6.	primijeniti efikasne strategije u poticanju učenja i razvoja dječje ličnosti	33	4,00	0,61
7.	snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama	33	4,00	0,61
8.	osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću	33	4,42	0,66
9.	učinkovito pratiti i bilježiti napredovanje pojedinačnog djeteta u svim područjima razvoja (kognitivni, emotivni, socijalni, motorički)	33	3,88	1,05
10.	kritički promišljati o vlastitom praktičnom iskustvu	33	3,88	1,02
11.	aktivno pratiti stručnu literaturu iz područja ranog i predškolskog odgoja	33	3,67	0,85
12.	aktivno povezivati teorijske postavke i praktična iskustva	33	4,00	0,70
13.	uspostaviti bliske i suradničke odnose s roditeljima	33	4,30	0,73
14.	angažirati se u postizanju aktivnog sudjelovanja lokalne zajednice u životu dječjeg vrtića	33	3,94	0,86

Studentice treće godine predškolskog odgoja su na drugo pitanje odgovorile tako što su izdvojile kompetenciju pod rednim brojem 8. *osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću* i ocijenile ju s najvećom srednjom vrijednošću ($M=4,00$; $SD=0,53$). Kompetencija *snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama* postigla je najmanju srednju vrijednost i to 2,93 ($SD=0,59$). Pretpostavka je da je jako važno osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću kao što je to i napisano u godišnjem planu i programu predškolskih ustanova (Tablica 6).

Tablica 6. Srednje vrijednosti (M) i standardne devijacije (SD) za odgovore o specifičnim kompetencijama (samo treća godina – drugo pitanje)

RB	Tvrdnja – kompetencije	Ispitanici	M	SD
1.	demonstrirati znanje o fizičkim i psihičkim osobinama i potrebama djeteta rane i predškolske dobi	29	3,28	0,70
2.	demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja	29	3,31	0,66
3.	planirati, programirati, izvoditi i vrednovati integrirani kurikulum u svim razvojnim područjima (jezično-komunikacijskim, istraživačko spoznajnim, glazbenim, kineziološkom, likovnim) prema potrebama i interesima djece te programskom usmjerenju	29	3,28	1,00
4.	organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti u dječjem vrtiću, u prirodi, u kulturnim i umjetničkim društvima te u drugim ustanovama i organizacijama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi	29	3,86	0,92
5.	kreativno i učinkovito osmisliti odgojnu-obrazovnu sredinu prema potrebama i mogućnostima djece u skupini	29	3,76	0,69
6.	primijeniti efikasne strategije u poticanju učenja i razvoja dječje ličnosti	29	3,21	0,49
7.	snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama	29	2,93	0,59
8.	osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću	29	4,00	0,53
9.	učinkovito pratiti i bilježiti napredovanje pojedinačnog djeteta u svim područjima razvoja (kognitivni, emotivni, socijalni, motorički)	29	3,62	0,73
10.	kritički promišljati o vlastitom praktičnom iskustvu	29	3,48	0,83
11.	aktivno pratiti stručnu literaturu iz područja ranog i predškolskog odgoja	29	3,24	0,95
12.	aktivno povezivati teorijske postavke i praktična iskustva	29	3,00	0,89
13.	uspostaviti bliske i suradničke odnose s roditeljima	29	3,76	0,83
14.	angažirati se u postizanju aktivnog sudjelovanja lokalne zajednice u životu dječjeg vrtića	29	3,34	0,67

Usporedimo li odgovore prve i treće godine, s obzirom na specifične kompetencije, možemo zaključiti (utvrditi) da su mišljenja studentica samo ponegdje usuglašena.

Studentice prve godine smatraju da će nakon završenog studija u najmanjoj mjeri posjedovati kompetenciju *demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja*, dok studentice treće godine smatraju da će se u najmanjoj mjeri posjedovati kompetencija *snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama*, a u najvećoj mjeri *osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću*. Treba naglasiti da su studentice treće godine više vremena provele s djecom u predškolskoj ustanovi tijekom stručne prakse (samim time jer su studentice treće godine studija) te se bolje snalaze u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama ili u osiguravanju uvjeta za boravak djece u dječjem vrtiću.

Zaključak

Budući da su kompetencije odgojitelja (ali i ostalih dionika odgoja i obrazovanja) povezane s učenjem i komunikacijom te predstavljaju vrlo složen i zahtjevan proces, treba ih razvijati postupno, dakle razvijati njihove dimenzije ovisno o području, djelatnosti, situaciji, pristupu u inicijalnom obrazovanju.

Što se tiče same komunikacije, ona predstavlja složen proces koji može imati verbalne i neverbalne znakove. S komunikacijom je povezana socijalna interakcija koja predstavlja komunikaciju između dvije ili više osoba, a igra je ta kojom dijete stvara socijalne odnose s vršnjacima u predškolskoj ustanovi. Igra je aktivnost djeteta pomoću koje dijete uči i stvara, a pritom i donosi zaključke. Igrajući se, dijete razmišlja, ima svoju slobodu, osamostaljuje se i kreira nove ideje. Upravo je zbog toga igra djeci važna, pa se često naziva i dječjom potrebom.

Kompetencije se razvijaju učenjem, jer učenjem djeca stječu iskustva i usvajaju znanja. Učenje je kod djece predškolske dobi povezano sa stimulacijom intelektualnih sposobnosti. Tako se kompetencije najčešće definiraju kao sklop znanja, vještina i navika, pri čemu je kompetentan odgojitelj osoba koja zna raditi s djecom i kojemu kompetencije daju osjećaj sigurnosti. Govoreći o socijalnoj i interkulturalnoj kompetenciji, zaključujemo da su ta dva pojma različita, a biti socijalna osoba znači imati razumijevanja za druge, biti društvena, otvorena za zajednicu, dok interkulturalna kompetencija znači biti i uspostaviti dobar odnos s drugima. Kako je odgojitelj jedna od bitnih osoba u djetetovom životu, njegove su uloge vrlo značajne kako za njega tako i za djecu s kojom radi. Odgojitelj zajedno s djecom istražuje, promatra, potiče i usmjerava djecu. Način na koji se dijete ponaša može ovisiti i o odgojitelju. Prvenstveno odgojitelj treba zadovoljiti dječje potrebe. Okruženje je vrlo bitno kako za odgojitelja tako i za razvoj djeteta. Djeca moraju imati poticajno okruženje i dovoljno prostora za igranje. Važno je da se djeca s odgojiteljem osjećaju dobro i sigurno te da odgojitelj uspostavi što bolju komunikaciju s njima.

Odgojitelj bi u komunikaciji trebao biti ravnopravan sa svom djecom u vrtiću i omogućiti im kvalitetno i sigurno djetinjstvo te izražavanje vlastitih potencijala.

Cilj istraživanja u ovome završnom radu bio je ispitati mišljenje studentica Preddiplomskog stručnog studija predškolskog odgoja o kompetencijama koje razvijaju i stječu tijekom inicijalnog obrazovanja. Kroz istraživanje smo uočili koje su kompetencije izrazito bitne za pripremu budućih odgojitelja, ali time i za odgoj djece u predškolskoj ustanovi. Rezultati istraživanja ukazuju na to da su mišljenja studentica ponegdje usuglašena,

ovisno o kojoj je kompetenciji riječ. Na temelju rezultata istraživanja zaključujemo da je razvoj i stjecanje kompetencija odgojitelja veoma važan segment u njihovom inicijalnom obrazovanju.

Usporedimo li odgovore prve i treće godine, s obzirom na opće ili generičke kompetencije, možemo zaključiti da se dobiveni rezultati u manjoj mjeri razlikuju. Studentice prve godine smatraju da se u najmanjoj mjeri razvija kompetencija *demonstrirati široku opću kulturu*, a u najvećoj *poštivati različitost i multikulturalnost i poticati i održavati pozitivno ozračje*. Studentice treće godine smatraju da se u najmanjoj mjeri razvija kompetencija *izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada*, a u najvećoj *poticati i održavati pozitivno ozračje*.

Usporedimo li odgovore prve i treće godine s obzirom na specifične kompetencije, možemo zaključiti da nisu usuglašena mišljenja studentica, odnosno da studentice prve godine nemaju isto mišljenje kao i studentice treće godine. Studentice prve godine percipiraju da će budući odgojitelji u najmanjoj mjeri posjedovati kompetenciju *demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja*, dok studentice treće godine smatraju da će u najmanjoj mjeri posjedovati kompetenciju *snalaziti se na primjeren način u poznatim i nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama*, a u najvećoj mjeri *osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću*. Razlozi mogu biti u organizaciji metodičkih vježbi i stručnoj praksi tijekom studija što predviđa neposredan rad s djecom u predškolskoj ustanovi. Činjenica je da su studentice treće godine više vremena provele s djecom u predškolskoj ustanovi tijekom stručne prakse te su tada u interakciji s djecom. Također, razlog može biti i u različitim načinima usvajanja znanja, vještina i stavova tijekom studija predškolskog odgoja.

Sažetak rada

Ovaj završni rad podijeljen je u dva dijela. U prvom dijelu opisani su ključni pojmovi: komunikacija, socijalna interakcija, verbalna i neverbalna komunikacija odgojitelja i djece, igra, kompetencije, socijalna i interkulturalna građanska kompetencija, kompetencije odgojitelja, uloga odgojitelja u interakciji s djetetom i okruženje, a u drugom dijelu istraživanje provedeno sa studenticama Preddiplomskog stručnog studija predškolskog odgoja Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. U prvome dijelu opisana je komunikacija te važnost komunikacije između djece i odgojitelja. Obrazložena je socijalna interakcija, verbalna i neverbalna komunikacija odgojitelja i djece, te je opisana igra i igračke i njihova uloga u odgoju djece. Također, opisane su i pojašnjene ključne kompetencije prema *Europskom referentnom okviru*. U interpretaciji kompetencija koje su vrlo bitne i vezane za odgojno-obrazovno područje, prikazan je kratak opis kompetencija odgojitelja i bit njegove uloge. U opisu socijalne i interkulturalne građanske kompetencije opisane su razlike, kompetencije odgojitelja, uloga odgojitelja u interakciji s djecom u dječjem vrtiću i njihova otvorenost prema djeci. Obrazloženo je okruženje (unutarnje i vanjsko) u dječjem vrtiću te postupci odgojitelja za poticanje kvalitetne komunikacije s djecom. Drugi se dio sastoji od istraživanja koje je provedeno sa studenticama studija predškolskog odgoja Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Puli. Proveden je posebno konstruiran *Anketni upitnik* s ciljem – ispitati mišljenje studenata i studentica predškolskog odgoja o kompetencijama koje razvijaju i stječu tijekom inicijalnog obrazovanja. U prikazu istraživanja opisan je cilj, problemi, instrument, ispitanici te postupak istraživanja. U raspravi su prikazani rezultati istraživanja s obzirom na opće (instrumentalne i interpersonalne) i specifične kompetencije (psiho-pedagoške i didaktičko-metodičke). Kompetencije u istraživanju temelje se na *Tuning* projektu iz 2006. godine odnosno na *Dopunskoj ispravi o studiju* predškolskog odgoja na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Puli. Dobivene vrijednosti (M) mišljenja studentica prve godine (ukupno) veće su u odnosu na one studentica treće godine. Manje su razlike u mišljenjima studentica s obzirom na neke ponuđene kompetencije. Razlozi mogu biti u organizaciji stručne prakse tijekom studija što predviđa neposredan rad s djecom u predškolskoj ustanovi, ali i u različitim načinima usvajanja znanja, vještina i stavova tijekom studija predškolskog odgoja.

Ključne riječi: *komunikacija, socijalna interakcija, ključne kompetencije, okruženje, suradnja odgojitelja i djece, mišljenje studenata*

Summary

This paper has two parts. The first one describes keywords, communication, social interaction, verbal and non-verbal communication between educators and children, games, toys, competences, social and intercultural civic competence, educators' competence, educator's roll in interaction with the child and surroundings. The second part contains a conducted research among students of Baccalaureus professional study of preschool education at the Faculty of Educational Sciences of the University "Juraj Dobrila".

The first part contains a general description of communication and the importance of communication between educators and children. It also contains an explanation of social interaction, verbal and non-verbal communication between educators and children as well as descriptions of games, toys and their roll given by different authors. This paper also contains description and explanation of key competences in educational area referred to European frame of reference. In the interpretation of important educational competences, we gave a short description of educator's competences and the essence of his roll. In the part that contains a description of social and intercultural civic competences, we described the differences, educators' competences, their rolls in interaction with children in kinder garden and their openness to children and children's behavior. This part contains an explanation of surroundings (indoor and outdoor) in the kinder garden as well as educators' action steps to encourage communication with children.

The second part of this paper contains a conducted research among students of Baccalaureus professional study of preschool education at the Faculty of Educational Sciences of the University "Juraj Dobrila". We conducted a research with specially formed questionnaire with the purpose to assay opinions of students about competences they develop and gain during initial education. The research contains a description of goal, problems, research instruments, subjects and the process of research. We described gained results of general (instrumental and interpersonal) and specific (psycho-pedagogical and didactic-methodological) competences in the discussion. The results showed that opinions of first-year students are higher than opinions of third-year students. Between students opinions we found minor differences about some competences that were offered in the questionnaire. The reasons of these results may be possible to find in the organization of internships during education that predicts close work with children in preschool institutions, but also in ways they acquire knowledge, skills and opinions during their study.

Keywords: *communication, social interaction, key competences, surroundings, collaboration between educator and children, students' opinion.*

Literatura

Bašić, J., Koller-Trbović, N., Žižak, A., Hudina, B., (2005). Integralna metoda u radu s predškolskom djecom i njihovim roditeljima, drugo izdanje, Zagreb: Alinea.

Bašić, J., Koller-Trbović, N., Žižak, A., Hudina, B., (2005). Integralna metoda-priručnik za odgajatelje i stručne suradnike predškolskih ustanova, drugo izdanje, Zagreb: Alinea.

Brajša-Žganec, A., (2003). Dijete i obitelj. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Bunčić, K., Ivković, Đ., Janković, J., Penava, A., (2002). Igrom do sebe – 102 igre za rad u grupi. Zagreb: Alinea.

Diković, M. (2013). Ključne kompetencije učitelja u odgoju i obrazovanju za građanstvo. Život i škola, 29 (1), 59, 326-340.

Duran, M., (2001). Dijete i igra. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Jurčić, M. (2012). Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja. Zagreb: Recedo d.o.o.

Katz, Lilian G., McClellan Diane E., (1999). Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Zagreb: Educa.

Kralj, D. (2014). Socijalna kompetencija djeteta: Zašto je važna i kako ju razvijati. Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba. Članak dostupan na: <http://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno teme/socijalna-kompetencija-zasto-je-vazna-i-kako-se-razvija/> (7.12.2015.)

Lončarić Jelačić, N. (2007). Europski okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje: [http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/Kljucne%20kompetencije%20za%20cjelozivotno%20ucenje\(1\).ppt](http://www.azoo.hr/admin/fckeditor/File/Kljucne%20kompetencije%20za%20cjelozivotno%20ucenje(1).ppt) (27. 11. 2015.)

Maleš, D., Stričević, I. (1996). Druženje djece i odraslih: poziv na zajedničku igru. Zagreb: Školska knjiga.

Mlinarević, V., Tomas, S. (2010). Partnerstvo roditelja i odgojitelja-čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta. Magistra Iadertina, 5 (5), 143-158.

Modrić, N. (2013). Kompetencije odgojitelja za učinkovito upravljanje problemnim situacijama, Napredak, 154 (3), 427-450.

Piršl, E. (2014). (Re)definicija pojma kompetencije i interkulturalne kompetencije. U: Hrvatić, N. (ur.), Interkulturalno obrazovanje i europske vrijednosti. Zagreb – Virovitica: Odsjek za pedagogiju, Filozofski fakultet u Zagrebu, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici (47-67).

Rijavec, M., Miljković, D., (2002). Neverbalna komunikacija: jezik koji govorimo. Zagreb: IEP.

Sindik, J., (2008). Poticajno okruženje i osobni prostor djece u dječjem vrtiću. Metodčki obzori, 3 (1), 143-154.

Tatković, N., Močinić, S. (2012). Učitelj za društvo znanja. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Tuning projekt (2006). Uvod u projekt Usklađivanje obrazovnih struktura u Europi. Education and Culture, Socrates - Tempus. Dostupno na: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_brochure_Croatian_version_FINAL.pdf (23.11.2015.)

Valjan-Vukić, V. (2012). Poticajno okruženje kao poticaj za razvoj i učenje djece predškolske dobi. Zadar: Sveučilište u Zadru.

PRILOG – Anketni upitnik

ANKETNI UPITNIK ZA STUDENTE I STUDENTICE STRUČNOGA STUDIJA PREDŠKOLSKOG ODGOJA

Poštovani,

ljubazno Vas molimo da odgovorite na pitanja zaokruživanjem brojeva od 1 do 5 ovisno o tome u kojoj se mjeri slažete s navedenim tvrdnjama.

Rezultate ćemo koristiti za potrebe završnoga rada o kompetencijama odgojitelja.

Kompetencije koje su navedene u ovom upitniku sastavni su dio *Dopunske isprave o studiju* na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Puli.

Hvala!

1.	U kojoj mjeri će se kod vas, prema vašem mišljenju tijekom predškolskog odgoja razviti sljedeće kompetencije važne za odgoj djece u predškolskoj ustanovi?	izrazito malo	malo	osrednje	mnogo	vrlo mnogo
1.	demonstrirati široku opću kulturu	1	2	3	4	5
2.	samostalno planirati i organizirati vlastito učenje	1	2	3	4	5
3.	izvršiti istraživanje na razini izrade stručnog rada	1	2	3	4	5
4.	fluentno i argumentirano komunicirati na materinskom jeziku	1	2	3	4	5
5.	koristiti jedan strani jezik na razini aktivne komunikacije	1	2	3	4	5
6.	aktivno se koristiti informatičkom tehnologijom (ECDL)	1	2	3	4	5
7.	prepoznati posebne potrebe djeteta (darovitost, poteškoće u razvoju)	1	2	3	4	5
8.	demonstrirati posjedovanje osobnih kvaliteta ličnosti bitnih za odgojiteljsku profesiju (pravednost, empatičnost, komunikativnost, fleksibilnost, otvorenost itd.)	1	2	3	4	5
9.	demonstrirati znanje o grupnoj dinamici i timskom	1	2	3	4	5

	radu					
10.	uspostaviti suradničke odnose (organizirati timski rad, preuzeti odgovornost za izvršenje zadatka, poštivati dogovorene rokove, mirno rješavati sukobe)	1	2	3	4	5
11.	poštivati profesionalnu etiku	1	2	3	4	5
12.	poštivati različitost i multikulturalnost	1	2	3	4	5
13.	poticati i održavati pozitivno ozračje	1	2	3	4	5

2.	Prema vašem mišljenju, koje će kompetencije posjedovati prvostupnik/prvostupnica predškolskog odgoja nakon završetka preddiplomskoga stručnog studija predškolskoga odgoja?	izrazito malo	malo	osrednje	mного	vrlo mnogo
1.	demonstrirati znanje o fizičkim i psihičkim osobinama i potrebama djeteta rane i predškolske dobi	1	2	3	4	5
2.	demonstrirati znanje iz temeljnih znanosti i njihovih disciplina kojima se tumače zakonitosti, pojave i procesi na području predškolskog odgoja	1	2	3	4	5
3.	planirati, programirati, izvoditi i vrednovati integrirani kurikulum u svim razvojnim područjima (jezično-komunikacijskim, istraživačko spoznajnim, glazbenim, kineziološkom, likovnim) prema potrebama i interesima djece te programskom usmjerenju	1	2	3	4	5
4.	organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti u dječjem vrtiću, u prirodi, u kulturnim i umjetničkim društvima te u drugim ustanovama i organizacijama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece rane i predškolske dobi	1	2	3	4	5
5.	kreativno i učinkovito osmisлити odgojnu-obrazovnu sredinu prema potrebama i mogućnostima djece u skupini	1	2	3	4	5
6.	primijeniti efikasne strategije u poticanju učenja i razvoja dječje ličnosti	1	2	3	4	5
7.	snalaziti se na primjeren način u poznatim i	1	2	3	4	5

	nepoznatim odgojno-obrazovnim situacijama					
8.	osigurati zdrave i sigurne uvjete za boravak djece u dječjem vrtiću	1	2	3	4	5
9.	učinkovito pratiti i bilježiti napredovanje pojedinačnog djeteta u svim područjima razvoja (kognitivni, emotivni, socijalni, motorički)	1	2	3	4	5
10.	kritički promišljati o vlastitom praktičnom iskustvu	1	2	3	4	5
11.	aktivno pratiti stručnu literaturu iz područja ranog i predškolskog odgoja	1	2	3	4	5
12.	aktivno povezivati teorijske postavke i praktična iskustva	1	2	3	4	5
13.	uspostaviti bliske i suradničke odnose s roditeljima	1	2	3	4	5
14.	angažirati se u postizanju aktivnog sudjelovanja lokalne zajednice u životu dječjeg vrtića	1	2	3	4	5